ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 19.11.2024 г.
COM(2024) 538 final

ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТА

относно функционирането на европейския пазар на въглеродни емисии през 2023 година

{SWD(2024) 264 final}

Съдържание

1. Въведение 2
2. Актуално състояние на СТЕ на ЕС 3
   2.1. Приложно поле и обхват 3
   2.2. СТЕ2 — новата система за търговия с емисии от отраслите на сградите, автомобилния транспорт и допълнителните отрасли 4
   2.3. Социален фонд за климата 5
3. Таван на емисиите 6
4. Продажба на квоти на търг 10
5. Безплатно разпределяне на квоти 12
   5.1. Механизъм за корекция на въглеродните емисии на границите 15
   5.2. Риск от изместване на въглеродни емисии за стоки, произведени в ЕС за износ от отрасли, обхванати от МКВЕГ 16
6. Пазар на въглеродни емисии в ЕС 19
   6.1. Постигане на баланс между предлагането и търсенето 19
   6.2. Доброволна отмяна 21
   6.3. Надзор на пазара 21
7. Тенденции при емисиите 24
8. Приходи от СТЕ на ЕС 28
   8.1. Помощ за непреки разходи 33
   8.2. Фонд за иновации 36
   8.3. Модернизационен фонд на СТЕ 39
   8.4. Фонд за декарбонизация по СТЕ за Гърция 42
9. Въздухоплаване 43
10. Морски транспорт 47
11. Рамка за прилагане на СТЕ на ЕС 49
   11.1. Мониторинг и докладване на емисии 49
   11.2. Проверка и акредитация 52
   11.3. Документи с насоки 54
   11.4. Национални компетентни органи 54
   11.5. Съответствие със СТЕ на ЕС 55
12. СТЕ на ЕС в контекста на управлението на ЕС в областта на климата и енергетиката 58
13. Връзка между СТЕ на ЕС и СТЕ на Швейцария 59
14. Резюме 64

1. Въведение

Системата на Европейския съюз за търговия с емисии (СТЕ на ЕС) е крайъгълен камък на неговата политика в областта на климата и е разработена с цел намаляване на емисиите по икономически ефективен начин. Чрез нея се определят таван и цена на емисиите от отраслите на енергетиката, промишлеността, морския транспорт и въздухоплаването в Европа, на които се дължат около 40 % от общите емисии на ЕС.

С тавана се гарантира, че емисиите намаляват с времето и че определената от пазара

цена на въглеродните емисии предоставя на дружествата стимул за намаляване на емисиите там, където това струва най-малко. От цените на въглеродните емисии зависят и приходите, които СТЕ на ЕС генерира за инвестиции в действия в областта на климата и енергийната трансформация.

От въвеждането си през 2005 г. СТЕ на ЕС е спомогнала за намаляване на емисиите от производството на електрическа и топлинна енергия и от промишленото производство с 47 %[1], като същевременно е генерирала над 200 милиарда евро приходи от търгове на квоти.

През 2023 г. емисиите от тези отрасли са отбелязали най-високото годишно намаление до момента от 16,5 % в сравнение с 2022 г., което се дължи главно на ускореното внедряване на възобновяеми енергийни източници в отрасъла на енергетиката, улеснено от устойчив и стабилен сигнал, който се даде с цената на въглеродните емисии.

Общите приходи в размер на близо 44 милиарда евро, генерирани от СТЕ на ЕС през 2023 г., са предоставени предимно на бюджетите на държавите членки, но също и на фондовете за иновации и модернизация, както и на бюджета на Механизма за устойчивост и възстановяване за плана REPowerEU[2].

Необходими са обаче допълнителни усилия както за намаляване на емисиите, така и за трансформация на икономиката на ЕС в съответствие с целите, заложени в Европейския закон за климата[3], и целите на Европейския зелен пакт. За да постигне неутралност по отношение на климата до 2050 г., ЕС е поел ангажимент да намали емисиите с поне 55 % до 2030 г. в сравнение с нивата от 1990 г. За тази цел през 2023 г. СТЕ на ЕС беше преразгледана като част от пакета от реформи „Подготвени за цел 55“. Понастоящем

[1]Емисии в СТЕ от инсталации в отраслите на енергетиката и промишлеността през 2023 г., без Обединеното кралство, само за отрасъла на енергетиката в Северна Ирландия, сравнени с коригираната стойност на емисиите в СТЕ от 2005 г. при същия обхват. Въз основа на данни от приложението за преглед на данни от СТЕ (ETS data viewer) на Европейската агенция за околна среда, извлечени на 20 август 2024 г.

[2] За допълнителна информация вж. уебсайта на Комисията — Механизъм за възстановяване и устойчивост и REPowerEU — сигурна и устойчива енергия за Европа на достъпни цени.

[3] Регламент (ЕС) 2021/1119 на Европейския парламент и на Съвета от 30 юни 2021 г. за създаване на рамката за постигане на неутралност по отношение на климата и за изменение на регламенти (ЕО) № 401/2009 и (ЕС) 2018/1999 (ОВ L 243, 9.7.2021 г.).

преразгледаните разпоредби са в сила изцяло и Комисията и държавите членки работят по прилагането им.

В настоящия доклад се прави преглед на функционирането на СТЕ на ЕС през 2023 г. и през първата половина на 2024 г., включително на прилагането на преразгледаните разпоредби от 2023 г. В него се обобщава законодателната работа на

Комисията, предоставя се актуализиран преглед на ключови елементи от рамката на системата и се събират годишни промени, като тенденциите в емисиите и приходите от търгове на квоти.

Докладът е приет в съответствие с член 10, параграф 5 и член 21, параграф 2 от Директивата за СТЕ на ЕС (Директива 2003/87/ЕО)[4]. Той се основава предимно на данни от Регистъра на ЕС, Дневника на ЕС за трансакциите (EUTL), както и на доклади на държавите членки.

Докладът е придружен от работен документ на службите на Комисията (техническа информация).

2. Актуално състояние на СТЕ на ЕС

2.1. Приложно поле и обхват

СТЕ на ЕС се прилага в 27-те държави — членки на ЕС, включително в Исландия, Лихтенщайн и Норвегия, както и по отношение на електроцентралите в Северна Ирландия[5]. От януари 2020 г. СТЕ на ЕС е свързана и с швейцарската система за търговия с емисии (СТЕ на Швейцария).

До 2023 г. в обхвата на СТЕ на ЕС бяха включени емисиите от централи за производството на електрическа и топлинна енергия и производствени инсталации в Европа и от оператори на въздухоплавателни средства, извършващи полети между летища в Европейското икономическо пространство (ЕИП) и от ЕИП към Швейцария и

Обединеното кралство.

От 1 януари 2024 г. в СТЕ на ЕС е включен и справедливия дял на ЕС от емисиите на CO_2 (въглероден диоксид) от морския транспорт (вж. глава 10). Разширяването на обхвата на СТЕ на ЕС, за да включва морския транспорт обхваща всички емисии, възникващи между две пристанища на ЕИП и когато корабите са в пристанища на ЕИП, и само половината от емисиите от пътувания, започващи или завършващи извън ЕИП.

[4] Директива 2003/87/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 13 октомври 2003 г. за установяване на система за търговия с квоти за емисии на парникови газове в рамките на Съюза и за изменение на Директива 96/61/ЕО на Съвета (ОВ L 275, 25.10.2003 г.)

[5] Съгласно Протокола за Ирландия/Северна Ирландия към Споразумението за оттеглянето на Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия от Европейския съюз и Европейската общност за атомна енергия.

От 1 януари 2024 г. инсталациите за изгаряне на битови отпадъци трябва да започнат да следят и да докладват своите емисии по СТЕ на ЕС. От тях обаче не се изисква да връщат квоти за своите емисии. През 2026 г. Комисията ще оцени осъществимостта на разширяването на обхвата на СТЕ на ЕС, за да включва емисиите от изгаряне на битови отпадъци, както и емисиите от други процеси за управление на отпадъците, като например депониране. Междувременно емисиите от третирането на отпадъци са предмет на национални цели за намаляване съгласно Регламента за разпределяне на усилията (Регламент (ЕС) 2018/842)[6].

Информацията за инсталациите и операторите на въздухоплавателни средства в СТЕ на ЕС (каквато е била през 2023 г.) може да бъде намерена в раздел I от придружаващия работен документ на службите на Комисията.

2.2. СТЕ2 — новата система за търговия с емисии от отраслите на сградите, автомобилния транспорт и допълнителните отрасли

Като част от преразглеждането от 2023 г. на Директивата за СТЕ на ЕС беше създадена нова и отделна система за търговия с емисии за емисиите от изгарянето на горива в отраслите на сградния фонд, автомобилния транспорт и в допълнителни отрасли (СТЕ2). Макар че ще бъде система за „ограничаване и търговия с емисии“ като съществуващата СТЕ на ЕС, СТЕ2 ще обхваща емисиите нагоре по веригата. Това означава, че доставчиците на горива ще бъдат задължени да следят и да докладват количествата горива, които освобождават за потребление в отраслите, които попадат в обхвата на СТЕ2, и да купуват и връщат квотите за съответните емисии. От 1 януари 2025 г. субектите, попадащи в обхвата на СТЕ2, трябва да притежават разрешително за емисии на парникови газове (ПГ), както и одобрен мониторингов план за мониторинг и докладване на годишните си емисии. Задължението за връщане на квоти ще започне да се прилага през 2027 г. (или през 2028 г. в случай на изключително високи цени на газа или петрола през 2026 г.).

Изискванията за мониторинг и докладване на регулираните субекти по СТЕ2 са изложени подробно в преразгледания Регламент относно мониторинга и докладването

[6] Регламент (ЕС) 2018/842 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2018 г. за задължителните годишни намаления на емисиите на парникови газове за държавите членки през периода 2021—2030 г., допринасящи за действията в областта на климата в изпълнение на задълженията, поети по Парижкото споразумение, и за изменение на Регламент (ЕС) № 525/2013(OB L 156, 19.6.2018 г.)

(Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/2066)[7], приет на 17 октомври 2023 г. Комисията публикува и документ с насоки относно преразгледания регламент[8].

2.3. Социален фонд за климата

Социалният фонд за климата (SCF) беше създаден заедно със СТЕ2[9] с цел да се предостави финансиране на държавите членки в подкрепа на най-уязвимите групи в рамките на екологичния преход, като домакинствата в енергийна или транспортна бедност[10]. По линия на фонда ще бъдат предоставени 65 милиарда евро за периода 2026—2032 г., първоначално финансирани от външни целеви приходи от продажбата на търг на квоти по СТЕ2, както и от продажбата на търг на 50 милиона квоти от съществуващата СТЕ на ЕС. Този бюджет ще бъде разпределен между държавите членки съгласно алгоритъм за разпределение. Държавите членки ще изразходват ресурсите си по линия на Социалния фонд за климата в съответствие с националните си социални планове за климата. Като се включи

задължителният принос от 25 % от държавите членки към техните планове, по линия на Социалния фонд за климата следва да бъдат мобилизирани най-малко 86,7 милиарда евро.

Всички държави членки следва да предадат своите планове на Комисията до 30 юни 2025 г. Плановете следва да включват анализ на вероятните последици от СТЕ2 върху уязвимите групи. И за да бъдат смекчени тези последици следва да се определят структурни мерки и инвестиции в областта на енергийната ефективност и саниране на сгради, в екологосъобразно отопление и охлаждане и в интегриране на енергията от възобновяеми източници, както и в решения за мобилност с нулеви и ниски емисии, включително обществен транспорт. Държавите членки също така ще имат възможност да изразходват част от своя бюджет по линия на Социалния фонд за климата за временно пряко подпомагане на доходите.

Комисията и държавите членки предприемат необходимите стъпки за усвояване на Социалния фонд за климата. С цел осигуряване на по-ефективно сътрудничество Комисията създаде структура за Социалния фонд за климата към експертната група по въпросите на политиката в областта на изменението на климата (CCEG-SCF). Чрез CCEG-SCF Комисията стартира обмен на добри практики относно икономически ефективни мерки и инвестиции, които биха могли да бъдат финансирани по линия на

[7] Регламент за изпълнение (ЕС) 2023/2122 на Комисията от 17 октомври 2023 г. за изменение на Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/2066 относно мониторинга и докладването на емисиите на парникови газове съгласно Директива 2003/87/ЕО на Европейския парламент и на Съвета (ОВ L, 2023/2122, 18.10.2023 г.). Вж. консолидираната версия.

[8] За допълнителна информация вж. уебсайта на Комисията — СТЕ2: отраслите на сградите, автомобилния транспорт и допълнителните отрасли.

[9] Регламент (ЕС) 2023/955 на Европейския парламент и на Съвета от 10 май 2023 г. за създаване на Социален фонд за климата и за изменение на Регламент (ЕС) 2021/1060 (ОВ L 130, 16.5.2023 г.)

[10] За допълнителна информация вж. уебсайта на Комисията — Социален фонд за климата.

фонда, и относно обществената консултация във връзка с плановете. Също така Комисията оказва пряка подкрепа на 10 държави членки при подготовката на техните планове чрез

Инструмента за техническа подкрепа[11].

Успоредно с това Комисията работи по насоки относно начина на прилагане на принципа за „ненанасяне на значителни вреди“ (НЗВ) спрямо мерките и инвестициите, финансирани по линия на Социалния фонд за климата. В съответствие с

принципа за НЗВ Социалният фонд за климата може да подкрепя само мерки и инвестиции, които не нанасят значителни вреди на която и да е от екологичните цели по смисъла на член 17 от Регламента за таксономията (Регламент (ЕС) 2020/852)[12]. Тези цели са смекчаване на последиците от изменението на климата и приспособяване към това изменение, устойчиво използване и опазване на водните и морските ресурси, кръгова икономика, предотвратяване и контрол на замърсяването и защита и възстановяване на биологичното разнообразие и екосистемите.

Проектът на насоките за НЗВ беше предложен за 2-месечна обществена консултация, която продължи от юни 2024 г. до август 2024 г.[13] Той ще бъде приет и публикуван заедно с общ документ с насоки относно Социалния фонд за климата и социалните планове за климата (насоки за Социалния фонд за климата) от новата Комисия. Междувременно

Комисията отговаря на въпросите на държавите членки, свързани със Социалния фонд за климата.

3. Таван на емисиите

С тавана в СТЕ на ЕС се определя максималното абсолютно количество на емисиите, които регулираните субекти могат да отделят за една фаза на търговия. То съответства на броя на издадените квоти за този период, като една квота съответства на един тон емисии еквивалент на CO_2екв. (еквивалент на въглероден диоксид). Таванът се намалява всяка година, за да се гарантира, че ЕС ще изпълни общата си цел за намаляване на емисиите. Това също така дава сигурност на дружествата в рамките на СТЕ на ЕС относно очаквания недостиг на предлагането на квоти.

[11] Десетте държави членки включват Белгия, Гърция, Дания, Латвия, Литва, Румъния, Словакия, Финландия, Хърватия, Чехия.

[12] Регламент (ЕС) 2020/852 на Европейския парламент и на Съвета от 18 юни 2020 г. за създаване на рамка за улесняване на устойчивите инвестиции и за изменение на Регламент (ЕС) 2019/2088 (ОВ L 198, 22.6.2020 г.)

[13] За допълнителна информация вж. уебсайта на Комисията — Консултация относно прилагането на принципа за „ненанасяне на значителни вреди“ съгласно Социалния фонд за климата. Консултацията приключи на 23 август 2024 г.

За емисиите от производството на електрическа и топлинна енергия, промишленото производство и морския транспорт и от въздухоплаването в обхвата на СТЕ на ЕС таванът се изчислява по различен начин. През 2023 г. бяха издадени 1 485 575 977 квоти за производството на електрическа и топлинна енергия и промишленото производство, докато за въздухоплаването бяха издадени 26 341 779 квоти. Морският транспорт е включен в изчисленията на тавана от 2024 г. нататък.

През 2021—2023 г. таванът намаля с 2,2 % годишно. Според изчисленията, приложими за тавана на емисиите от инсталации в отраслите за производство на електрическа и топлинна енергия и промишленото производство, това се равнява на 43 003 515 квоти годишно. В таблица 1 са показани общите количества квоти, издадени за различните отрасли в рамките на тавана по СТЕ на ЕС.

Таблица 1. Таван по СТЕ на ЕС (2021—2024 г.). За i) емисиите от производството на електрическа и топлинна енергия, промишленото производство и от 2024 г. нататък за морския транспорт и ii) за емисиите от въздухоплаването в обхвата на СТЕ на ЕС таванът се изчислява по различен начин.

Година	**Общо количество на квотите за производство на електрическа и топлинна енергия, промишлено производство и морски транспорт**	**Общо количество на квотите за въздухоплаване**
2021 г.	1 571 583 007	28 306 545
2022 г.	1 528 579 492	27 268 379
2023 г.	1 485 575 977	26 341 779
2024 г.	1 386 051 745	27 563 529[14]

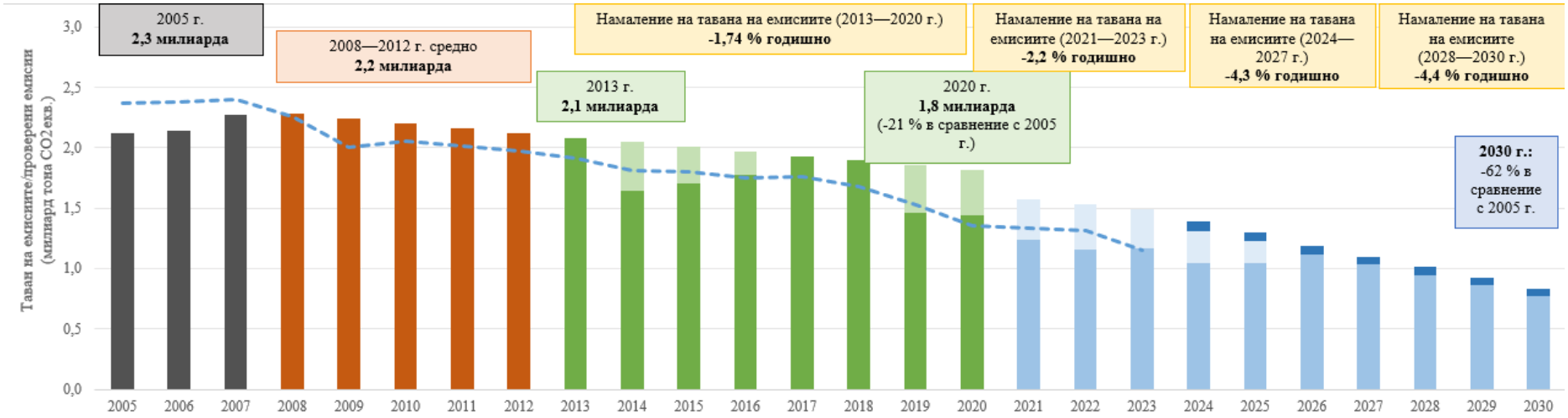
С преразглеждането от 2023 г. на Директивата за СТЕ на ЕС е предвидено до 2030 г. общият таван да доведе до намаляване на емисиите с 62 % в сравнение с 2005 г. Първите корекции на тавана за тази цел влязоха в сила през 2024 г. и са отразени в решението (Решение 2023/1575 на Комисията)[15], прието на 27 юли 2023 г.

Таванът за 2024 г. е намален с 90 милиона квоти, а размерът на намалението е увеличен до 4,3 % годишно за периода 2024—2027 г., което се равнява на 87 924 231 квоти годишно. В тези корекции вече се отчита, че емисиите от морския транспорт са включени в СТЕ на ЕС от 2024 г. нататък. Таванът за 2024 г. е изчислен на 1 386 051 745 квоти

[14] От 1 януари 2024 г. обхватът на СТЕ на ЕС за въздухоплаването се разширява и до емисиите от повечето полети между ЕИП и деветте най-отдалечени региона на ЕС, както и от полетите от най-отдалечените региони до Швейцария и Обединеното кралство (вж. глава 9). Общото количество на квотите за въздухоплаване отразява разширеният обхват на СТЕ на ЕС за въздухоплаването.

[15] Решение (ЕС) 2023/1575 на Комисията от 27 юли 2023 г. относно количеството квоти, които да бъдат издадени в Съюза като цяло за 2024 г. в рамките на системата на ЕС за търговия с емисии (OB L 192, 31.7.2023 г.)

На фигура Figure 1 са представени промените в тавана на емисиите през всички фази на СТЕ на ЕС, включително предстоящите корекции.

Фигура 1. Таван на емисиите в СТЕ на ЕС спрямо проверените емисии. На фигурата се разглежда преразглеждането от 2023 г. на Директивата за СТЕ на ЕС, т.е. промяната на основата на тавана през 2024 г. и 2026 г., включването на отрасъла на морския транспорт в СТЕ на ЕС през 2024 г. и прилагането на линеен коефициент на намаление от 4,3 % през периода 2024—2027 г. и от 4,4 % от 2028 г. нататък. Въздухоплаването не е включено. Поради промени в обхвата данните за периода 2005—2007 г. не са пряко сравними с най-новите данни. От 2021 г. СТЕ на ЕС вече не обхваща инсталациите в Обединеното кралство, а само производителите на електроенергия в Северна Ирландия. Легенда: оцветени колони (таван на емисиите), по-светло оцветена част от колоните през периода 2014—2016 г. (отложени квоти от търгове), по-светло оцветена част от колоните от 2019 г. насам (емисии на квоти, включени в резерва за стабилност на пазара), по-тъмно оцветена част от колоните от 2024 г. насам (включването на отрасъла на морския транспорт в обхвата), пунктирана линия (проверени емисии).

4. Продажба на квоти на търг

Продажбата на търг е основният метод за разпределяне на квоти в СТЕ на ЕС, съставляващ до 57 % от тавана на емисиите[16]. С Регламента за тръжната продажба (Регламент 1031/2010)[17] се определят правила, които гарантират, че търговете се провеждат по открит, прозрачен, хармонизиран и недискриминационен начин. В него се определят графикът, управлението и други аспекти на търга на квоти за емисии.

През 2023 г. търговете продължиха да се провеждат чрез Европейската енергийна борса AG (EEX):

- като обща тръжна платформа на 25-те държави членки, участващи в съвместна процедура за възлагане на обществена поръчка;
- за Полша, която се отказа от съвместната процедура за възлагане на обществена поръчка, но не е избрала своя собствена тръжна платформа;
- за Исландия, Лихтенщайн и Норвегия след 2019 г., когато Споразумението за ЕИП бе изменено, за да им се даде възможност да участват в споразумението за съвместно възлагане на обществени поръчки за общата тръжна платформа;
- за Обединеното кралство с цел да продава на търг квоти за инсталации за производство на електроенергия в Северна Ирландия.

EEX действаше също като алтернативна тръжна платформа за Германия за продадени на търг квоти.

В таблица 2 е представен преглед на годишното количество квоти, предназначени за продажба на търг от EEX от 2021 г. насам.

[16] На практика точният дял се различава, тъй като количеството на продадените на търг квоти е намалено, за да се допринесе за резерва за стабилност на пазара, докато количеството на квотите, предназначени за безплатно разпределяне, не се е променило.

[17] Регламент (ЕС) № 1031/2010 на Комисията от 12 ноември 2010 г. относно графика, управлението и други аспекти на търга на квоти за емисии на парникови газове съгласно Директива 2003/87/ЕО на Европейския парламент и на Съвета за установяване на схема за търговия с квоти за емисии на парникови газове в рамките на Общността (OB L 302, 18.11.2010 г.)

Таблица 2. Общо количество квоти, предназначени за продажба на търг (от 1 януари 2021 г. до 30 юни 2024 г.)

Година	Обичайни квоти	Квоти за авиационни емисии
2021 г.	582 952 500	3 785 500
2022 г.	482 389 000	3 698 000
2023 г.	517 587 000	5 720 500
2024 г. (до 30 юни)	281 107 000	2 718 000

През 2023 г. бяха проведени общо 223 търга, а през първата половина на 2024 г. — 106. Няма отменени търгове.

От юли 2023 г. тръжните количества включват квоти, разпределени за Механизма за възстановяване и устойчивост (МВУ) съгласно Регламента REPowerEU (Регламент 2023/435)[18]. До 31 август 2026 г. квотите, продавани на търг съгласно Регламента REPowerEU, ще наберат 20 милиарда евро за механизма[19]. Държавите членки ще използват тези допълнителни ресурси по линия на МВУ, за да извършат по-нататъшни реформи и да направят инвестиции за постигане на напредък в трансформацията към чиста енергия и за повишаване на енергийната сигурност. През 2023 г. и първата половина на 2024 г. бяха набрани над 5,5 милиарда евро за МВУ — REPowerEU (с 35 325 000 квоти, продадени на търг през 2023 г. и 42 124 500 квоти, продадени на търг през първата половина на 2024 г.).

На фигура 2 е представен преглед на тръжните клирингови цени на пазара на въглеродни емисии в ЕС през 2023 г.

и през първата половина на 2024 г. Най-високата тръжна цена за 2023 г. от 96,33 EUR беше достигната на 28 февруари. Най-ниската цена от 66,49 EUR беше регистрирана на последния търг за годината, проведен на 18 декември, което отразява общата низходяща тенденция през втората половина на годината. Средната цена през 2023 г. е 83,60 EUR в сравнение с 80,18 EUR през 2022 г. През първата половина на 2024 г. цената варира между 49,50 EUR (23 февруари) и 75,35 EUR (3 юни).

Тръжната платформа редовно публикува подробни резултати от всеки търг на своя уебсайт[20]. Допълнителна информация за изпълнението на търговете, включително

[18] Регламент (ЕС) 2023/435 на Европейския парламент и на Съвета от 27 февруари 2023 г. (ОВ L 63, 28.2.2023 г.)

[19] Регулаторни новини, Публикуван е преразгледан тръжен календар за 2023 г., ГД „Действия по климата“, 23.7.2023 г.

[20] EEX, търгове по СТЕ на ЕС

относно участието, коефициентите на покритие и цените, може да бъде намерена в докладите за търговете на държавите, участващи в СТЕ на ЕС[21].

Фигура 2. Клирингови цени на обичайните квоти, продавани на търг (от 1 януари 2023 г. до 30 юни 2024 г.) [EUR/тона CO_2]

5. Безплатно разпределяне на квоти

Въпреки че търговете са основният метод за разпределяне на квоти в СТЕ на ЕС, значително количество квоти се разпределя на инсталациите безплатно, за да се преодолее рискът от изместване на въглеродни емисии[22]. Безплатното разпределяне на квоти обаче е преходна мярка, насочена предимно към отраслите на промишлеността.

В специален списък във връзка с изместването на въглеродни емисии се посочват отраслите, изложени на риск от изместване на въглеродни емисии, на които могат да бъдат разпределени безплатни квоти. В списъка за периода 2021—2030 г. са определени 63 отрасъла и подотрасъла, които обхващат около 94 % от промишлените емисии в СТЕ на ЕС[23].

[21] Доклади от търгове, ГД „Действия по климата“, 30.6.2024 г.

[22] Възможно е да възникне изместване на въглеродни емисии, ако дейностите, регулирани от СТЕ на ЕС, се преместят в трети държави с по-малко амбициозни политики в областта на климата, което води до увеличаване на общите емисии на парникови газове.

[23] Делегирано решение (ЕС) 2019/708 на Комисията от 15 февруари 2019 г. за допълнение на Директива 2003/87/ЕО на Европейския парламент и на Съвета по отношение на определянето на отраслите и подотраслите, за които се счита, че са изложени на риск от изместване на въглеродни емисии, за периода 2021—2030 г. (OB L 120, 8.5.2019 г.).

Безплатното разпределяне на квоти по конкретни отрасли се основава на сравнителни показатели за ефективност, които отразяват средния интензитет на емисиите за единица продукт на 10 % от най-ефективните инсталации във всеки отрасъл. За емисии извън тези стойности на сравнителните показатели квотите трябва да бъдат закупени на

пазара. Освен това сравнителните показатели се намаляват постепенно, за да се увеличат стимулите на отрасъла за декарбонизация и за развитие на иновациите.

През 2021 г. Комисията актуализира стойностите на сравнителните показатели за първия период на разпределяне, 2021—2025 г.[24]. Сравнителните показатели ще бъдат актуализирани за втория период на разпределяне (2026—2030 г.). Според преразгледаната Директива за СТЕ на ЕС размерът на годишното намаление ще бъде увеличен, за да се стимулира по-нататъшната трансформация на промишлеността. Минималната ставка ще нарасне от 0,2 % на 0,3 % годишно, а максималната — от 1,6 % на 2,5 % годишно. Приложимият размер на годишното намаление ще бъде определен конкретно за всеки сравнителен показател.

От 2021 г. нататък количеството на безплатно разпределяните квоти се коригира при промени в промишленото производство[25]. Прагът за корекции е определен на 15 % увеличение или намаление на производството. От операторите се изисква да представят годишни доклади за производствените данни на националните компетентни органи, въз основа на които количеството на безплатно разпределяните квоти може да бъде коригирано. Тази допълнителна строгост доведе до увеличаване на броя на годишните корекции на безплатно разпределяните квоти. Средният брой на подадените годишно заявления през периода 2021—2023 г. беше над 3800, което е около три пъти повече от средния годишен брой до 2020 г.

Първоначално общото количество безплатно разпределени квоти за периода 2021—2025 г. беше изчислено на 2791 милиона квоти за 7430 инсталации. Ако се приеме, че цената на въглеродните емисии е 75 EUR/tCO_2, стойността на разпределените квоти ще възлезе на около 42 милиарда евро за всяка година през този период. До средата на 2024 г. Комисията прие 12 решения за коригиране на количеството безплатно разпределяни квоти поради промени в обемите на промишленото производство, което доведе до намаляване на броя на квотите с 116,8 милиона[26]. Успоредно с това обаче Комисията прие пет решения, с които коригира първоначалното количество безплатно

[24] Регламент за изпълнение (ЕС) 2021/447 на Комисията от 12 март 2021 г. за определяне на преразгледани стойности на показателите за безплатното разпределяне на квоти за емисии за периода 2021—2025 г. съгласно член 10а, параграф 2 от Директива 2003/87/ЕО на Европейския парламент и на Съвета (OB L 87, 15.3.2021 г.).

[25] Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/1842 на Комисията от 31 октомври 2019 г. за определяне на правила за прилагането на Директива 2003/87/ЕО на Европейския парламент и на Съвета по отношение на допълнителните условия за коригиране на безплатното разпределение на квоти за емисии поради промени в равнището на дейност (OB L 282, 4.11.2019 г.).

[26] Надзорният орган на Европейската асоциация за свободна търговия прие решения и за Исландия, Лихтенщайн и Норвегия.

разпределяни квоти, като добави 4,6 милиона квоти[27]. Това се наложи поради открити грешки в данните, подадени от инсталациите. Като цяло количеството безплатно разпределяни квоти за периода 2021—2025 г. до този момент е намалено със 112,2 милиона квоти в сравнение с първоначалното общо количество безплатно разпределяни квоти.

Корекциите на количеството безплатно разпределяни квоти се извършват от резерва за нови участници (NER). Тези корекции включват и промени в разпределението, дължащи се на откриване или закриване на инсталации. Първоначалният обем на NER в началото на 2021 г. възлиза на 331,3 милиона квоти. В него се включват неразпределените квоти и 200 милиона квоти от резерва за стабилност на пазара.

В таблица 3 са обобщени годишните количества безплатно разпределени квоти през първия период на разпределяне — както първоначални, така и коригирани количества.

Таблица 3. Безплатно разпределяне на квоти по СТЕ на ЕС (2021—2025 г.) [милиони квоти] Данни, получени от Регистъра на ЕС на 30 юни 2024 г.

Година	2021 г.	2022 г.	2023 г.	2024 г.	2025 г.	Общо
Първоначално безплатно разпределяне на квоти (ЕС-27 + Исландия, Лихтенщайн и Норвегия)	559,6	558,9	558,2	557,5	556,8	2 791,1
Действително безплатно разпределяне на квоти	545,9	542,5	537,3	527,0	526,2	2 678,9
Адаптирано и коригирано безплатно разпределяне на квоти	-13,7	-16,4	-20,9	-30,5	-30,6	-112,2

С преразглеждането на Директивата за СТЕ на ЕС правилата относно безплатното разпределяне на квоти се привеждат в съответствие с укрепената СТЕ на ЕС. Обхватът на дейностите, регулирани от системата, и на сравнителните показатели е разширен, за да се насърчи внедряването на нови технологии, като например водород от възобновяеми източници или стомана на основата на редукция с водород. Успоредно с това бяха въведени изисквания за условията за достъп до безплатно разпределяне на квоти. Това стана под формата на енергийни одити, а за някои инсталации — планове за неутралност по отношение на климата.

[27] Надзорният орган на Европейската асоциация за свободна търговия прие решения и за Исландия, Лихтенщайн и Норвегия.

За да се приложат преразгледаните през 2023 г. разпоредби на Директивата за СТЕ на ЕС, през януари 2024 г. беше прието преразглеждане на Регламента за безплатно разпределяне на квоти (Делегиран регламент (ЕС) 2019/331)[28]. С преразглеждането се въвеждат допълнителни подобрения въз основа на опита, натрупан през първите години на

текущия период на разпределяне. Основните промени включват въвеждането на условия за безплатно разпределяне и постепенното премахване на безплатното разпределяне за някои продукти, съответстващо на въвеждането на механизма за корекция на въглеродните емисии на границите (МКВЕГ). Освен това с цел допълнително стимулиране на намаляването на емисиите и за осигуряване на еднакви условия на конкуренция между конвенционалните и новите технологии, някои определения за продуктови сравнителни показатели бяха променени, по-специално тези, свързани с производството на водород и стомана. Направени бяха корекции и в други аспекти на Регламента за безплатно разпределяне на квоти с цел да се стимулира електрификацията на промишлените процеси.

5.1. Механизъм за корекция на въглеродните емисии на границите

Като част от пакета „Подготвени за цел 55“ беше приет Регламент за механизъм за корекция на въглеродните емисии на границите (МКВЕГ) (Регламент (ЕС) 2023/956)[29], с цел да се намали рискът от изместване на въглеродни емисии, като същевременно ЕС засилва своите действия в областта на климата.

В някои обхванати от СТЕ на ЕС отрасли на промишлеността (цимент, алуминий, торове, водород, желязо и стомана) от 2026 г. безплатното разпределяне на квоти постепенно ще бъде заменено с МКВЕГ. Тези отрасли имат дял от приблизително 54 % от общото количество безплатно разпределени квоти през периода 2021—2025 г. От 2026 г. вносителите на стоки в ЕС от отраслите, обхванати от МКВЕГ, ще трябва да купуват и предават сертификати за съпътстващите емисии. С цел да се подпомогнат усилията на промишлеността за декарбонизация, с Директивата за СТЕ на ЕС приходите от продажбата на търг на постепенно премахнати безплатни квоти се насочват към Фонда за иновации (вж. глава 8.2), като се обръща специално внимание на проекти в отраслите, обхванати от МКВЕГ.

Като гарантира, че се плаща равностойна цена за съпътстващите въглеродни емисии, генерирани при производството на определени стоки, внасяни в ЕС, МКВЕГ ще гарантира, че цената на въглеродните емисии на вносните стоки е равностойна на цената на въглеродните емисии на вътрешното производство (съгласно СТЕ на ЕС) и че не се подкопават целите на ЕС в областта на климата. МКВЕГ ще обхваща преките емисии за

[28] Делегиран регламент (ЕС) 2024/873 на Комисията от 30 януари 2024 г. за изменение на Делегиран регламент (ЕС) 2019/331 по отношение на валидни за целия Съюз преходни правила за хармонизирано безплатно разпределяне на квоти за емисии, (ОВ L, 2024/873, 4.4.2024 г.). Вж. консолидирания текст.

[29] Регламент (ЕС) 2023/956 на Европейския парламент и на Съвета от 10 май 2023 г. за създаване на механизъм за корекция на въглеродните емисии на границите (ОВ L 130, 16.5.2023 г.).

всички обхванати отрасли и непреките емисии (от електроенергия, потребявана по време на производствени процеси) за цимент и торове. Непреките емисии първоначално няма да бъдат взети под внимание за

отраслите, които отговарят на условията за помощ за непреки разходи за въглеродни емисии (т.е. алуминий, водород, желязо и стомана — вж. глава 8.1).

През октомври 2023 г. започна преходен период, през който вносителите отчитат емисии, но все още не са длъжни да извършват плащания, и той ще продължи до края на 2025 г., преди постепенно да се въведе новият режим.

5.2. Риск от изместване на въглеродни емисии за стоки, произведени в ЕС за износ от отрасли, обхванати от МКВЕГ

Стоките за износ, произведени в ЕС в отраслите, обхванати от МКВЕГ, може да се окажат в неизгодно конкурентно положение на пазарите на трети държави, ако се конкурират със стоки, които не подлежат на равностойно ценообразуване на въглеродните емисии. Съгласно член 10a, параграф 1a от Директивата за СТЕ на ЕС като част от своя годишен доклад относно

функционирането на европейския пазар на въглеродни емисии (настоящия доклад) Комисията е задължена да оцени риска от изместване на въглеродни емисии за стоки, произведени от отрасли в ЕС, попадащи в обхвата на МКВЕГ, които са изнесени към трети държави, неприлагащи СТЕ на ЕС или подобен механизъм за ценообразуване на въглеродните емисии.

Комисията започна оценката си през третото тримесечие на 2024 г.[30] и настоящият доклад включва първоначалните констатации. Изборът на метрична единица и методика ще бъде допълнително прецизиран за бъдещи оценки за наблюдение на потенциалния риск от изместване на въглеродни емисии по начин, който може да се актуализира с течение на времето[31].

Първоначалните констатации не могат да се считат за окончателни, тъй като МКВЕГ все още се намира в своята преходна фаза. Комисията обаче ще продължи да оценява изместването на въглеродни емисии във връзка с износа по време на

постепенното въвеждане на МКВЕГ (и постепенното премахване на безплатното разпределяне на квоти), както се изисква от Директивата за СТЕ на ЕС и Регламента за МКВЕГ.

[30] Референтен номер на договора CLIMA/A4/FWC/2023/0002/RICARDO

[31] Тази оценка няма да промени резултата от оценката за определяне на списъка във връзка с изместването на въглеродни емисии за периода 2021—2030 г. на ниво 4-цифрен код на дейността по NACE.

След приключване на аналитичната работа актуализираните резултати ще бъдат публикувани въз основа на по-широк набор от показатели, качествени анализи и обратна информация от заинтересованите страни. Допълнителните оценки ще обхванат ролята и ускореното навлизане на водорода, както и развитието, свързано с търговските потоци и съпътстващите емисии на стоки, произведени от отраслите, обхванати от МКВЕГ, на

световния пазар. Комисията ще продължи да оценява проблема със засягащия износа риск от изместване на въглеродни емисии, тъй като МКВЕГ навлиза в окончателната си фаза, и ще докладва относно него преди януари 2028 г. съгласно изискването на член 30, параграф 6 от Регламента за МКВЕГ.

Първоначалната оценка е с акцент върху сравнението на интензитета на емисиите в ЕС (изразен в kg CO_2екв. за EUR от стойността им при производство)[32] и интензитета на износа (стойността при износ, разделена на сумата от стойността при производство и стойността при внос)[33]. На фигура 3 се прави сравнение на двата показателя на ниво 8-цифрен (CN) код[34]. Колкото по-високи са интензитетът на износа и интензитетът на емисиите на стоки, обхванати от МКВЕГ, толкова по-чувствителен е износът на тази стока към повишаването на цените на въглеродните емисии

и толкова по-уязвим може да бъде към потенциален риск от изместване на въглеродни емисии в случай на съответни действителни разлики в цените на въглеродните емисии с трети държави.

Размерът на мехурчетата на фигура 3 представлява комбинираната стойност от умножаването на интензитета на износа по интензитета на емисиите за всяка от стоките, обхванати от МКВЕГ. Стойността на този комбиниран показател на ниво 8-цифрен код може да предостави общ показател за чувствителността на износа към ценообразуването на въглеродните емисии. Той обаче не е пряко сравним с показателя за изместване на въглеродни емисии (CLI), използван за определяне на списъка във връзка с изместването на въглеродни емисии за периода 2021—2030 г., който е по-обобщен (ниво 4-цифрен

[32] Стойностите на интензитета на емисиите са получени от Съвместния изследователски център (2023 г.) Greenhouse gas emission intensities of the steel, fertilisers, aluminium and cement industries in the EU and its main trading partners (Интензитет на емисиите на парникови газове от стоманодобивната, торовата, алуминиевата и циментовата промишленост в ЕС и основните му търговски партньори) и Estimation of the global average GHG emission intensity of hydrogen production (Оценка на глобалния среден интензитет на емисиите на парникови газове от производството на водород). Впоследствие тези стойности за стоки, обхванати от МКВЕГ, за преки и непреки емисии са умножени по данните за 2019 г. от PRODCOM за обема на продадената продукция и са разделени на данните за 2019 г. от PRODCOM за стойността на продадената продукция. Стойността на интензитета на емисиите на парникови газове е изчислена въз основа на данните за 2021 г.

Авторът потвърди, че не се очаква стойността да се промени значително, така че в оценката се приема, че

същата стойност ще се прилага за 2019 г.

[33] За стойностите при производство, внос и износ са използвани данните за 2022 г. от PRODCOM.

[34] Преди да могат да се направят по-категорични заключения относно състоянието във връзка с риска от изместване на въглеродни емисии на стоките, обхванати от МКВЕГ, ще бъде необходима допълнителна информация, например относно моделите на търговия с трети държави и прилаганото в чужбина ценообразуване на емисиите на CO_2

.

код) и не поставя акцент конкретно върху износа[35]. Първоначалните изводи от предварителните резултати включват следното:

- нито един продукт не попада в квадранта, включващ едновременно висок интензитет на емисиите и висок интензитет на износа. Продукти с много висок интензитет на емисиите се търгуват малко. Също така всички продукти с висок интензитет на износа имат относително нисък интензитет на емисиите;

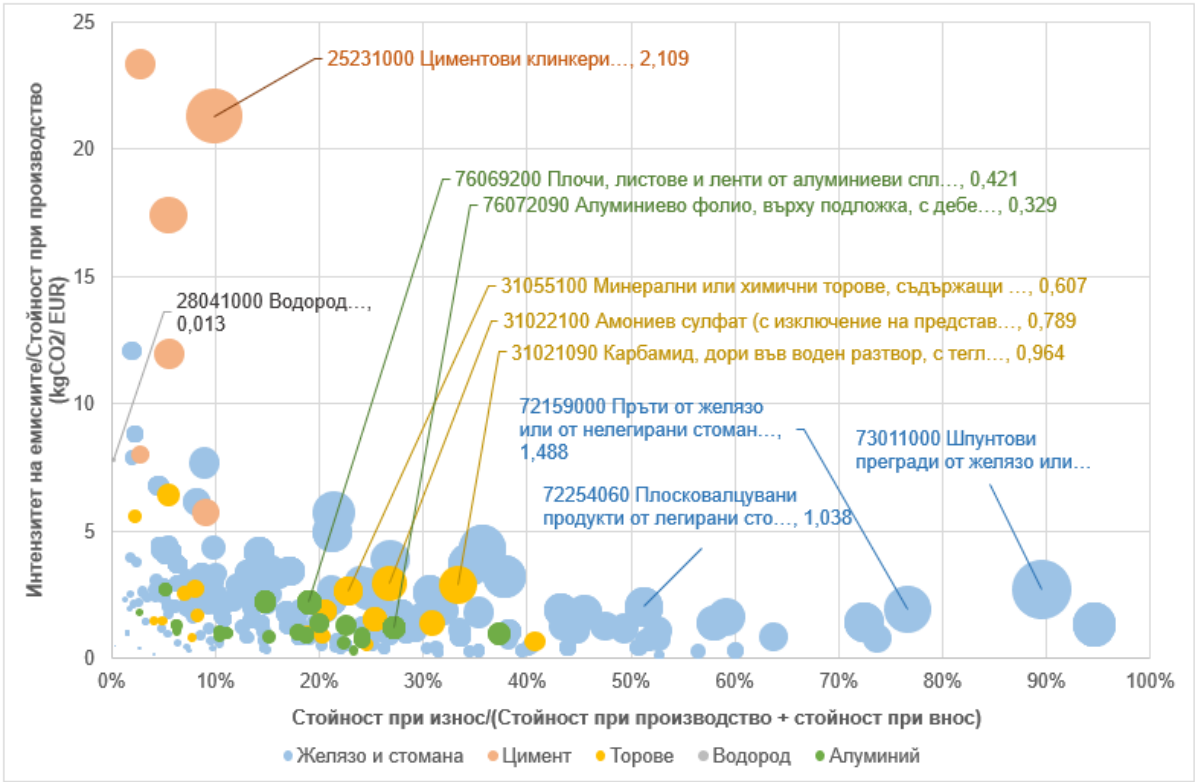
- интензитетът на емисиите на водород (сив кръг) е сравнително висок, но интензитетът на износа на водород е много нисък, което води до ниска комбинирана стойност на показателя от 0,013. С навлизането обаче на водород, произведен с възобновяема енергия, тези тенденции могат да се обърнат в зависимост от това как се развива пазарът на водород от възобновяеми източници;

- по-рядко се търгуват стоки от отрасъла на цимента (оранжеви кръгове). Циментовият клинкер обаче, който е входящ продукт с висок интензитет на емисиите, се транспортира по-лесно от цимента. Това налага по-нататъшно проучване, тъй като в момента има висока стойност на комбинирания показател от 2,109;

- много торове (жълти кръгове), алуминий (зелени кръгове) и стоки от стомана (сини кръгове) имат по-ниски стойности на интензитета на емисиите от водород и циментови стоки, но се изнасят много по-често и следователно това води до относително високи стойности на комбинирания показател.

Стойностите на комбинирания показател за подбор на продукти, обхванати от МКВЕГ, от всеки от попадащите в обхвата промишлени отрасли са предоставени само с илюстративна цел. Не е определена прагова стойност, която да ограничи обсега на стоките, обхванати от МКВЕГ, които да бъдат както количествено, така и качествено оценени за потенциален риск от изместване на въглеродни емисии.

[35] Стойностите на комбинирания показател на ниво 8-цифрен код са по-ниски от стойностите на CLI, изчислени на ниво 4-цифрен код, тъй като интензитетът на търговията се отнася само до износа и данните за брутната добавена стойност (БДС) се заменят със стойността при производство (която е по-ниска при сравнение) и следователно праговата стойност от 0,2, която е приложена в списъка във връзка с изместването на въглеродни емисии за периода 2021—2030 г. с цел да се определят отрасли или подотрасли, изложени на риск от изместване на въглеродни емисии, не може да се приложи директно към стойности на комбинирания показател, изчислени за стоки, обхванати от МКВЕГ, на ниво 8-цифрен код.

Фигура 3. Сравнение на стойностите на интензитета на износа и на интензитета на емисиите на стоки, обхванати от МКВЕГ

6. Пазар на въглеродни емисии в ЕС

6.1. Постигане на баланс между предлагането и търсенето

Резервът за стабилност на пазара (РСП) е основано на правила дългосрочно решение на структурния дисбаланс между предлагането и търсенето на квоти в ЕС

в началото на фаза 3. През 2013 г. на пазара имаше излишък от 2,1 милиарда квоти, за чието намаляване оттогава насам беше оказана помощ от РСП. С резерва се подобрява в краткосрочен план и балансът на пазара, което прави последния по-устойчив на внезапни сътресения в търсенето и предлагането, например поради икономическия спад, причинен от пандемията от COVID-19 през 2020 г.

Чрез РСП предлагането на квоти за пазара на въглеродни емисии в ЕС се регулира в съответствие с предварително зададени прагове на общия брой квоти в обращение (ОБКО). Въз основа на нивото на ОБКО квотите се изтеглят от търговете и се прехвърлят в резерва или се освобождават от резерва и се продават на търг. По този начин чрез РСП се поддържат балансът и устойчивостта на сътресения в търсенето и предлагането, което позволява на пазара на въглеродни емисии в ЕС да функционира безпроблемно. Резервът започна да функционира през 2019 г. и оттогава всяка година към него се прехвърлят квоти, за да бъдат изтеглени от обращение.

Комисията публикува ОБКО всяка година. Той се изчислява за предходната година, а корекциите на предлагането се извършват след публикуването в продължение на период от 12 месеца

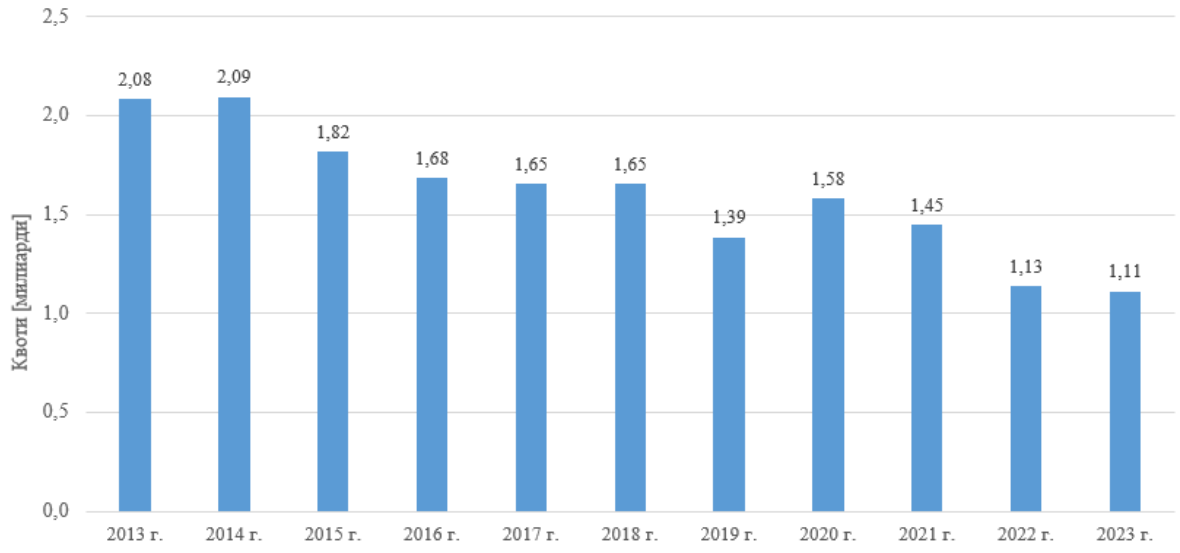
по специфичен алгоритъм. Комисията публикува съобщението относно ОБКО за 2023 г. на 1 юни 2024 г.[36]. При преразглеждането на Директивата за СТЕ на ЕС и в решението за РСП са отразени промени, насочени към укрепване на резерва в рамките на пакета „Подготвени за цел 55“.

През 2023 г. ОБКО възлиза на 1,11 милиарда квоти — намалял е в сравнение с 2022 г., но все още е над прага за задействане на резерва. Поради това между септември 2024 г. и август 2025 г. от търговете ще бъдат изтеглени 267 милиона квоти (24 % от ОБКО). От 2023 г.

квотите, държани в РСП, се анулират, когато надвишат определен праг. От 2024 г.

приложимият праг е определен на 400 милиона квоти. От 1 януари 2024 г. РСП анулира 382 милиона квоти, като остави 400 милиона в резерва. От 2023 г. насам РСП е анулирал общо 2,9 милиарда квоти.

На фигура 4 е показано движението на излишъка на квоти на пазара на въглеродни емисии в ЕС от 2013 г. насам. Националните приноси към РСП са представени в таблица Б в раздел II от придружаващия работен документ на службите на Комисията.

Фигура 4. Излишък на квоти в СТЕ на ЕС (период 2013—2023 г.).

[36] Съобщение на Комисията — Публикуване на общия брой квоти в обращение през 2023 година за

целите на резерва за стабилност на пазара съгласно системата на ЕС за търговия с емисии, създадена с Директива 2003/87/ЕО (ОВ C, C/2024/3415, 3.6.2024 г.).

6.2. Доброволна отмяна

Член 12, параграф 4 от Директивата за СТЕ на ЕС се отнася до отмяната на квоти от държавите членки при закриване на мощности за производство на електроенергия на тяхна територия поради допълнителни национални мерки. В този случай съответните държави членки трябва да информират Комисията за

планираната отмяна. Отмяната се извършва чрез намаляване на общото количество на квотите, с които съответните държави членки разполагат за продажба чрез търг, като количеството се ограничава до

максималната сума на проверените емисии на закриваната(ите) инсталация(и) за период от 5 години, предхождащ закриването. Процедурата за тази отмяна на квоти е предвидена в член 25 от Регламента за тръжната продажба.

През декември 2023 г. Германия уведоми за намерението си доброволно да отмени квоти, свързани със закриването на две електроцентрали през 2022 г., като част от политиката на държавата за постепенно прекратяване на използването на въглища.

Все още предстои да бъде определен броят на квотите, за които е постъпило уведомление, че ще бъдат отменени. Комисията публикува това уведомление на своя уебсайт[37].

Отмяната е планирана да се извърши между 2025 г. и 2030 г. Точният брой на квотите, които ще бъдат отменени във връзка с уведомлението може да бъде съобщаван на

Комисията ежегодно. Срокът във връзка с първото уведомление е 31 май 2025 г.

Методиката за изчисляване на общия брой на квотите, които ще бъдат отменени, е част от

уведомлението и се вземат предвид емисиите от заместващото производство на електроенергия на пазара на електроенергия, както и работата на Резерва за стабилност на пазара.

6.3. Надзор на пазара

Пазарът на въглеродни емисии в ЕС се подчинява на строги правила за пазарен надзор, залегнали в нормативната уредба на финансовите пазари в ЕС. Той се състои от първичен пазар, където квотите за емисии се продават на търг на участници на пазара, и вторичен пазар, където между участниците на пазара се търгуват спотови договори и договори за деривати за квоти на емисии. Както спот квотите за емисии, така и

[37] Notification by Germany of voluntary cancellation for plants closed in 2022 (Уведомление от Германия за доброволна отмяна за закрити през 2022 г. централи), ГД „Действия по климата“, 2.5.2024 г.

свързаните с тях деривати, се класифицират като финансови инструменти съгласно ДПФИ II — Директива за пазарите на финансови инструменти (Директива 2014/65/ЕС)[38]. Тази класификация е отразена и във вторичното законодателство, включително в Регламента за тръжната продажба, който регулира първичния пазар (търгове на квоти).

Надзорът върху пазара на въглеродни емисии в ЕС се упражнява от финансовите органи на всички държави членки[39] под координацията на европейския регулатор — Европейския орган за ценни книжа и пазари (ЕОЦКП). ЕОЦКП наблюдава поведението на участниците на пазара чрез обширни изисквания за докладване и прозрачност. Освен това съгласно Регламента относно пазарната злоупотреба (Регламент 596/2014)[40] участниците на пазара се задължават да докладват незабавно подозрителни поръчки и сделки. На свой ред националните органи разполагат с правомощията да предприемат коригиращи действия или да налагат санкции, ако установят пазарна злоупотреба.

При преразглеждането от 2023 г. на Директивата за СТЕ на ЕС бяха договорени няколко изменения за допълнително подобряване на прозрачността на пазара на въглеродни емисии в ЕС. От ЕОЦКП беше поискано да извършва периодична оценка на функционирането на пазара. На 31 август 2023 г. ЕОЦКП публикува „Доклад за тенденциите, рисковете и уязвимостите за 2023 г.“, в който стига до заключението, че пазарът на въглеродни емисии в ЕС е останал стабилен през 2023 г. и е продължил да функционира в съответствие с основните пазарни принципи.

На 7 октомври 2024 г. ЕОЦКП публикува актуализиран доклад относно мониторинга на пазар на въглеродни емисии в ЕС[41]. Докладът включва най-новия анализ на пазара на въглеродни емисии, който се основава на данни от 2023 г. В доклада не се разкрива съществен проблем във функционирането на пазара. В него като важни пазарни основи за развитието на пазара се посочват декарбонизацията на отрасъла на енергетиката и промишлената дейност.

ЕОЦКП също очерта относителната концентрация на търговете, която се дължи на предпочитанието на операторите да получат квоти чрез финансови посредници. ЕОЦКП поясни, че търговията на вторичните пазари се извършва главно чрез деривати съгласно годишния цикъл на съответствие със СТЕ на ЕС, където дружествата от нефинансовия сектор държат дълги позиции (за целите на съответствието), докато банките и инвестиционните посредници държат къси позиции. В доклада се подчертава, че повечето препоръки от доклада на ЕОЦКП от 2022 г., които са имали за цел да подобрят

[38] Директива 2014/65/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 г. относно пазарите за финансови инструменти (ОВ L 173, 12.6.2014 г.). Вж. консолидираната версия.

[39] Вж. списъкът на националните компетентни органи, отговорни съгласно Регламента относно пазарната злоупотреба на уебсайта на ЕОЦКП.

[40] Регламент (ЕС) № 596/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 16 април 2014 г. относно пазарната злоупотреба (ОВ L 173, 12.6.2014 г.). Вж. консолидираната версия.

[41] Доклад за пазара относно пазарите на въглеродни емисии в ЕС, ЕОЦКП — 2024 г. (ESMA50-43599798-10379, 7.10.2024 г.)

прозрачността на пазара на въглеродни емисии, са приложени.

ЕОЦКП подчерта и значението на наличието на идентификационни кодове на правния субект (ИКПС) за субектите в Регистъра на Съюза и призовава за допълнителни усилия от страна на националните администратори, за да се гарантира навременно прилагане на изискването за регистрация на ИКПС. Това важи особено през 2024 г., тъй като броят на титулярите на партиди ще се увеличи поради разширяването на обхвата на СТЕ на ЕС. ЕОЦКП счита, че в това отношение са необходими допълнителен анализ и наблюдение на пазара на въглеродни емисии.

Въпреки че за откриването на партида в Регистъра на Съюза не е задължително да имат ИКПС, субектите, които имат ИКПС са задължени да докладват тази информация в Регистъра на Съюза, когато откриват

партида. Освен това съгласно изменението от 2023 г. на Регламента за регистъра (Регламент 2019/1122)[42] от националните администратори се изисква да прегледат до края на 2024 г. партидите, които не съдържат информация за ИКПС или статус на мястото на търговия или централен контрагент, посочени в таблица III-I от приложение III към регламента.

На 28 март 2024 г. влезе в сила преразгледаната ДПФИ II[43], РПФИ — Регламент за пазарите на финансови инструменти (Регламент 2024/791)[44], с който допълнително се укрепват правилата за финансовите пазари, прозрачността и надзора. С член 57 от РПФИ се разширява контролът за управление на позициите, за да включва местата на търговия, на които се извършва търговия с деривати въз основа на квоти за емисии. С член 58 от РПФИ се изменя обхватът на отчитане на позициите на местата на търговия и инвестиционните посредници чрез изключване на квотите за емисиите и се въвежда ново задължение за представяне на доклади за позициите два пъти седмично[45], като се повишава прозрачността при търговията с квоти за емисии и деривати от тях.

Съгласно новите правила от Комисията се изисква и да извърши до 31 юли 2025 г. цялостна оценка на целесъобразността на общата рамка на правилата за пазарите на стокови деривати, която включва квоти за емисии и свързани с тях деривати. С тази

[42] Делегиран регламент (ЕС) 2019/1122 на Комисията от 12 март 2019 г. за допълване на Директива 2003/87/ЕО на Европейския парламент и на Съвета по отношение на функционирането на Регистъра на ЕС (ОВ L 177, 2.7.2019 г.). Вж. консолидираната версия.

[43] Директива (ЕС) 2024/790 на Европейския парламент и на Съвета от 28 февруари 2024 г. за изменение на Директива 2014/65/ЕС относно пазарите на финансови инструменти (ОВ L, 2024/790, 8.3.2024 г.). Вж. консолидираната версия.

[44] Регламент (ЕС) 2024/791 на Европейския парламент и на Съвета от 28 февруари 2024 г. за изменение на Регламент (ЕС) № 600/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 г. относно пазара на финансови инструменти (ОВ L, 2024/791, 8.3.2024 г.). Вж. консолидираната версия.

[45] Задължението за публикуване на два доклада се отнася само за места на търговия, предлагащи както фючърси, така и опции. Местата за търговия, предлагащи само фючърси, ще продължат да публикуват само един доклад.

оценка ще се прецени дали с режимите за ограничения на позициите и режимите за управление на позициите се спомага за предотвратяване на пазарни злоупотреби и се насърчават правилното ценообразуване и условия за сетълмент. Комисията също така ще оцени критериите за установяване на това кога дадена дейност трябва да се счита за спомагателна към основната дейност на групово равнище, като се имат предвид ликвидността и

нормалното функциониране на пазарите на стокови деривати, включително търговията с квоти за емисии и техните деривати. Освен това Комисията следва да оцени до каква степен данните за сделките на пазарите за стокови деривати или за деривати върху квоти за емисии биха могли да се събират в единен субект за събиране на данни и да се хармонизират между РПФИ и

Регламента относно извънборсовите деривати, централните контрагенти и регистрите на трансакции (Регламент 648/2012)[46] и да се определи кои данни за сделките биха били от значение за обществеността и как тези данни за сделките биха били най-добре разпространявани.

Като последващо действие от новите правила на 24 май 2024 г. ЕОЦКП публикува консултативен документ[47] относно стоковите деривати, обхващаш всички ключови промени в техническите стандарти, свързани с

прегледа на ДПФИ II за стокови деривати. С него се искат мненията на заинтересованите страни относно предложените изменения. Въз основа на обратната информация от тази обществена консултация се очаква ЕОЦКП да изготви окончателен доклад до края на 2024 г. и може да предложи изменения на ниво 2 въз основа на това.

7. Тенденции при емисиите

През 2023 г. общите емисии в СТЕ на ЕС възлизаха на 1 149,1 милиона тона (млн. тона) CO_2екв. (като бележат намаление спрямо 1 361,9 милиона тона CO_2екв. през 2022 г.). Емисиите от енергийните и промишлените инсталации възлизаха на 1 095,9 милиона тона CO_2екв., 16,5 % по-малко от 2022 г. Това е най-голямото намаление на тези емисии до момента.

С това развитие обхванатите от СТЕ емисии от инсталации вече са с около 47,6 % по-ниски от нивата от 2005 г. и се наблюдава добър напредък към постигането на целта за 2030 г. за намаляването им с 62 %. Наблюдаваната тенденция потвърждава

ефективността и ефикасността на СТЕ на ЕС като един от основните стимули на политиката за

[46] Регламент (ЕС) № 648/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 4 юли 2012 г. относно извънборсовите деривати, централните контрагенти и регистрите на трансакции (ОВ L 201, 27.7.2012 г.). Вж. консолидираната версия.

[47] Consultation Paper on the amendments to certain technical standards for commodity derivatives (Консултативен документ за измененията на някои технически стандарти за стокови деривати), ЕОЦКП, 24.5.2024 г.

декарбонизацията на европейската икономика.

Най-големият фактор за рекордното намаление на емисиите в СТЕ на ЕС е отрасълът на енергетиката, където емисиите от производството на електрическа и топлинна енергия са намалели с 24 % в сравнение с 2022 г. Това намаление се дължи главно на значително увеличение на производството на електроенергия от възобновяеми източници (главно вятърна и слънчева) и газ, който замества въглищата при производството на електроенергия, като то се улеснява от устойчивите средни цени на въглеродни емисии през 2023 г. от над 80 EUR/tCO_2.

През 2023 г. енергията от възобновяеми източници е водещият източник на електроенергия в ЕС, като представлява 44,7 % от цялото производство на електроенергия[48]. В същото време електроенергията, произведена от изкопаеми горива, намалява с 19,7 % в сравнение с 2022 г., като допринася с 32,5 % към общото производство на електроенергия.

С инсталирането на 56 GW нови мощности за слънчева енергия през 2023 г. ЕС постави още един рекорд след допълнителните 40 GW, инсталирани през 2022 г. Общата кумулативна инсталирана мощност на вятърните уредби, разположени на сушата и в морето в ЕС, възлезе на 221 GW (201 GW на сушата; 19 GW в морето), като 16 GW са инсталирани през 2023 г. Вятърната енергия надмина природния газ и се превърна във втората по големина технология за производство на електроенергия в ЕС след ядрената[49].

Макар и в по-малка степен, намаляването на емисиите в отрасъла на енергетиката се дължи и на

възстановяването на използването на водната енергия поради по-благоприятните климатични условия и ядрената енергия и на 2 % намаление на производството на електроенергия като цяло[50]. Предварителните данни показват, че през първата половина на 2024 г. около 50 % от електроенергията е произведена от възобновяеми енергийни източници, като вятърната и слънчевата енергия са произвели повече електроенергия, отколкото от всички изкопаеми горива, взети заедно[51].

В енергоемките промишлени отрасли се наблюдава намаление на емисиите със 7,5 % в сравнение с 2022 г. поради комбинация от намалена продукция и повишаване на ефективността. Към момента на публикуването не са налични нивата на продукция за инсталациите в обхвата на СТЕ на ЕС. Статистическите данни за промишленото производство от Евростат показват, че общото промишлено производство е намаляло леко през 2023 г., но остава по-високо от това през 2019 г. и 2021 г. (т.е. непосредствено преди пандемията от COVID-19 и руското нашествие в Украйна).

[48] Renewables take the lead in power generation in 2023 (Възобновяемите енергийни източници поемат водещата роля в производството на електроенергия през 2023 г.), ГД „Евростат“, 27.6.2024 г.

[49] COM(2024) 404 final — Доклад за състоянието на енергийния съюз (съгласно Регламент (ЕС) 2018/1999 относно управлението на Енергийния съюз и на действията в областта на климата), 11.9.2024 г.

[50] Отнася се за нетното производство на електроенергия в ЕС-27 и Норвегия, както е отчетено от Евростат.

[51] E.Graham и N.Fulghum (2024 г.), Wind and solar overtake EU fossil fuels in the first half of 2024 (Вятърът и слънчевата енергия изпреварват изкопаемите горива в ЕС през първата половина на 2024 г.), 30.7.2024 г., EMBER.

В таблица 4 е показана тенденцията на емисиите от енергийни и промишлени инсталации в рамките на СТЕ от 2019 г. насам. Емисиите от въздухоплаването са обсъдени в глава 9.

Таблица 4. Проверени емисии от инсталации в СТЕ на ЕС (2019—2023 г.) [в милиона тона CO_2екв.]. Данни, получени от Регистъра на ЕС на 30 юни 2024 г.

Година	2019 г.	2020 г.	2021 г.	2022 г.	2023 г.
Проверени емисии — инсталации	1 530	1 356 (1 253 без Обединеното кралство)	1 337	1 313	1 096
Промяна на годишна база	-9,1 %	-11,4 %	-1,4 % (6,6 %, без Обединеното кралство)	-1,8 %	-16,5 %
Проверени емисии — производство на електрическа и топлинна енергия	822	696 (653 без Обединеното кралство)	708	725	552
Промяна на годишна база	-14,7 %	-15,3 %	1,6 % (8,5 % без Обединеното кралство)	2,4 %	-23,9 %
Проверени емисии — промишлено производство	708	660 (601 без Обединеното кралство)	629	589	544
Промяна на годишна база	-1,6 %	-6,9 %	-4,7 % (4,7 % без Обединеното кралство)	-6,4 %	-7,5 %

Figure 5 На и фигура 6 са илюстрирани тенденциите при емисиите от изгаряне на изкопаеми горива в инсталации, обхванати от СТЕ на ЕС, съответно като дял от общите емисии от инсталации и по видове гориво[52]. Не всички емисии по СТЕ произтичат от изгарянето на изкопаеми горива, някои емисии произтичат директно от промишлени процеси. На фигура 5 е показан делът на емисиите от изгаряне на изкопаеми горива в

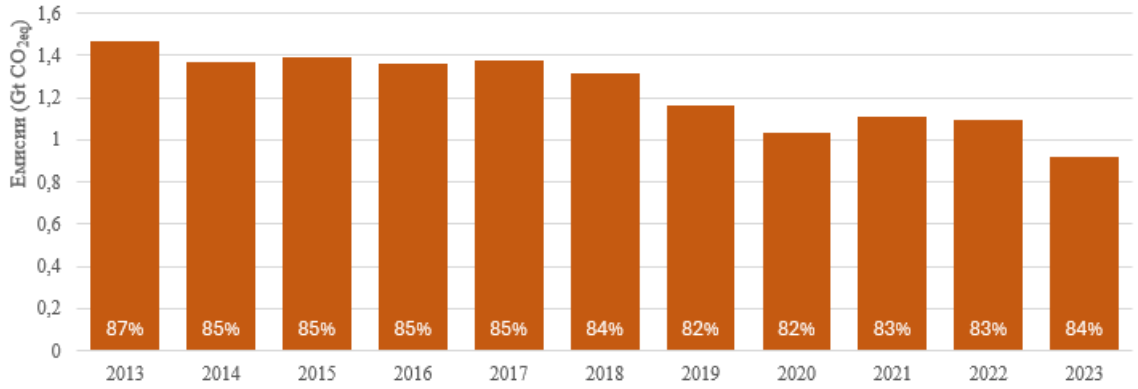
[52] Този анализ се основава на данни за прилагането на СТЕ на ЕС, докладвани от държавите всяка година съгласно член 21 от

Директивата за СТЕ на ЕС (краен срок 30 юни). До 25 октомври 2024 г. — денят, в който настоящия доклад беше окончателно завършен — Италия все още не беше представила своя доклад за 2023 г. При липсата на най-новите данни за Италия, в тази глава данните, докладвани от Италия за 2022 г. се използват като аналог с цел да е възможно сравнението за година. За всички останали държави са използвани данните за 2023 г.

общите емисии на инсталациите. На фигура 6 е показана

разбивка на емисиите от изгаряне по видове гориво.

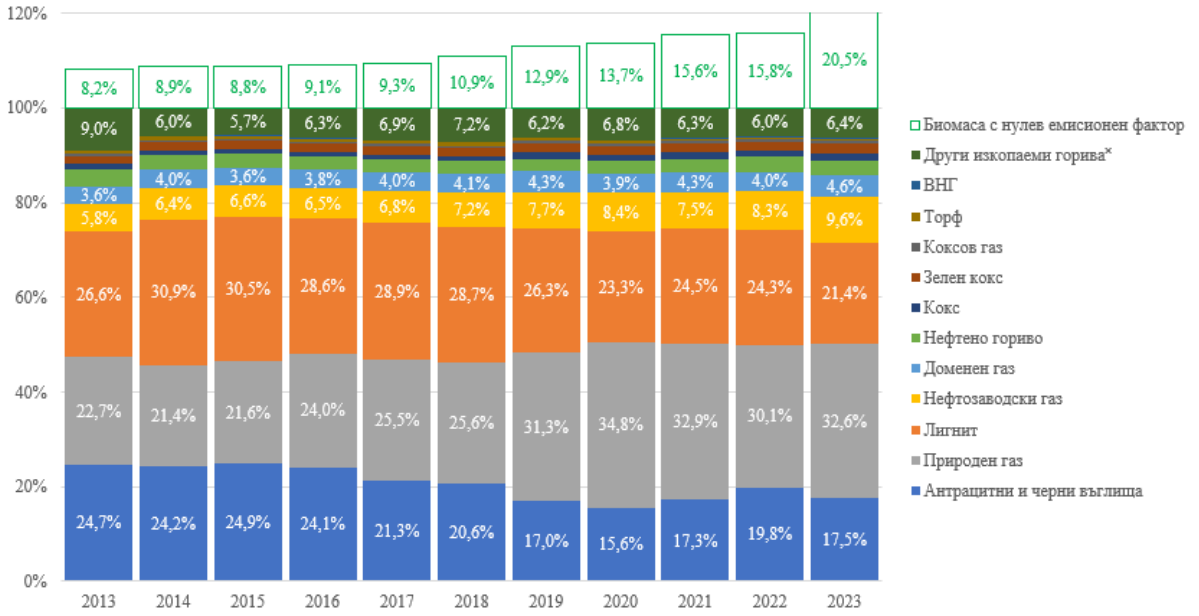
Като цяло емисиите са в низходяща тенденция, дължаща се на декарбонизацията на отрасъла на енергетиката (вж. глава 7) — внедряването на възобновяеми енергийни източници, замяната на въглищата с природен газ и увеличаване на използването на биомаса[53]. Както се вижда на фигура 6, тенденцията за увеличаване на използването на антрацитни и черни въглища през 2022 г. (свързана с увеличаване на цените на природния газ поради руското нашествие в Украйна) в голяма степен е претърпяла обрат през 2023 г. Междувременно ЕС постигна и 18 % намаление на търсенето на природен газ в периода между август 2022 г. и май 2024 г.[54]

Фигура 5. Тенденция на общите емисии от изгаряне на изкопаеми горива в инсталации, обхванати от СТЕ на ЕС (2013—2023 г.). В легендата е включен процентен дял от общите емисии на инсталациите.

[53] Емисиите от биомаса с нулев емисионен фактор възлизат на 20,5 % в допълнение към емисиите от инсталациите, обхванати от СТЕ на ЕС през 2023 г.

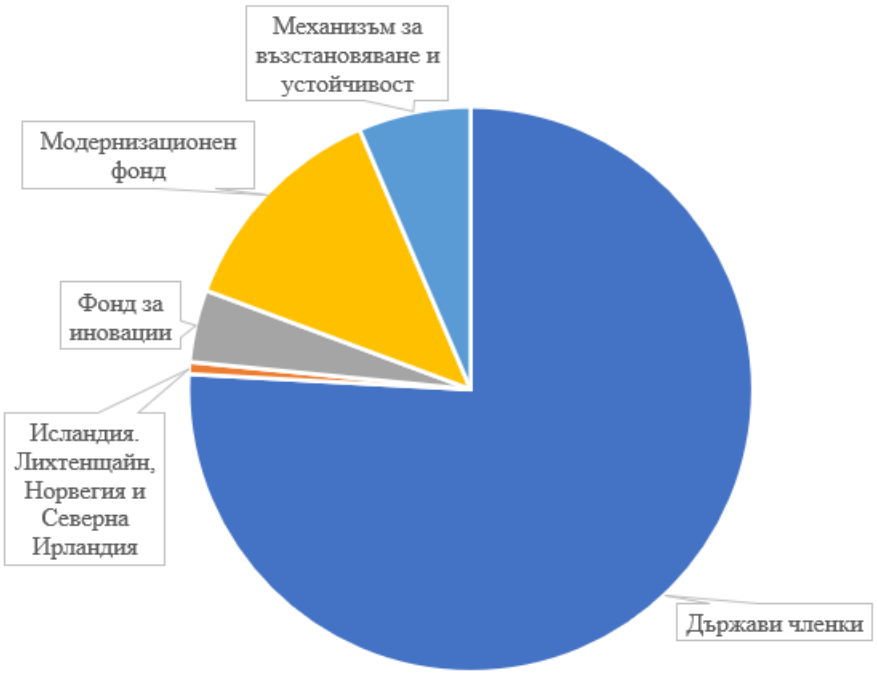
[54] Доклад от 2024 г. за състоянието на Енергийния съюз — вж. бележка под линия 49.

Фигура 6. Тенденция при дела на емисиите от изгарянето на различни горива в инсталации, обхванати от СТЕ на ЕС (2013—2023 г.). В легендата е включен процентен дял от общите емисии от изгаряне на инсталациите. В легендата не са включени емисиите от изгарянето на конкретно гориво чийто дял никога не е надвишавал 3 %. Други изкопаеми горива се отнасят за горива, които все още не са посочени в легендата. Емисиите от изгарянето на биомаса са с нулев емисионен фактор по СТЕ на ЕС, следователно те са показани в горната част на общите емисии от изгаряне на инсталациите.*

8. Приходи от СТЕ на ЕС

С продажбата на квоти в търговете по СТЕ на ЕС се събират значителни приходи за държавите членки в подкрепа на действията в областта на климата и енергийната трансформация. През 2023 г. приходите от търгове на квоти възлизат на 43,6 милиарда евро. От тях 33 милиарда евро са предоставени директно на държавите членки, а 0,3 милиарда евро са предоставени на Исландия, Лихтенщайн, Норвегия и Северна Ирландия. По линия на Фонда за иновации и Модернизационния фонд бяха предоставени 7,4 милиарда евро, а останалите 2,8 милиарда евро бяха осигурени от МВУ, който държавите членки използват за напредък в прехода към чиста енергия и повишаване на енергийната сигурност — чрез прилагане на реформите и инвестициите, включени в техните планове за възстановяване и устойчивост. На Figure 7 е показано разпределението на приходите от търгове на квоти през 2023 г. Подробни данни за приходите по държава и по фонд са включени в раздел III от придружаващия работен документ на службите на Комисията.

Фигура 7. Разпределение на приходите от търгове за квоти в рамките на СТЕ през 2023 г. между националните бюджети, Фонда за иновации и Модернизационния фонд и Механизма за възстановяване и устойчивост

С преразглеждането от 2023 г. на Директивата за СТЕ на ЕС се промениха правилата за използване на приходите от търгове на квоти. Съгласно член 10, параграф 3 от Директивата за СТЕ на ЕС от юни 2023 г. държавите членки са задължени да използват 100 % от събраните приходи (или финансовата равностойност на тези приходи) в подкрепа на действията в областта на климата и енергийната трансформация, с изключение на всички приходи, които държавите членки изразходват в помощ за енергоемки отрасли за непреки разходи за въглеродни емисии (вж. глава 8.1). Конкретните цели са изброени в член 10, параграф 3 и включват декарбонизация на промишлеността, енергийна трансформация, чисти технологии, адаптиране към изменението на климата, декарбонизация на транспортния сектор и действия за справедлив преход. Комисията ще следи отблизо спазването на това ново задължение с цел да се гарантира, че всички приходи по СТЕ се изразходват действително за тези цели.

Задължението обхваща приходите от продажбата на търг на допълнителни квоти поради

включването на морския транспорт в СТЕ на ЕС, където държавите членки се насърчават да увеличат приноса си за опазването, възстановяването и по-доброто управление на морските екосистеми, по-специално на защитените морски зони. Освен това държавите членки, които получават по-големи количества допълнителни квоти поради голямото си съотношение на корабните дружества спрямо населението, следва да използват съответния дял за цели, свързани с мореплаването.

Съгласно Регламента относно управлението (Регламент 2018/1999)[55] държавите членки докладват ежегодно на Комисията за начина, по който използват приходите си от СТЕ. Тези доклади се основават на образци и са публично достъпни[56]. Образците бяха актуализирани през май 2024 г., за да отразят новото задължение и да се събере повече информация за използването на приходите[57]. Докладването трябва да бъде достатъчно подробно, за да се оцени съответствието с целта при разходите. В противен случай Комисията може да възложи на държава членка да представи отново информацията и да попълни всички пропуски.

Макар че всички съответни приходи от СТЕ трябва да се предоставят за инвестиции, свързани с климата и енергията, не е необходимо този бюджет да бъде изразходван изцяло през същата година, в която са генерирани приходите. От приходите за 2023 г., които ще бъдат използвани за целите на член 10, параграф 3, 72 % вече са изплатени през 2023 г., а други 3 % са предвидени за конкретни действия. В бъдещите доклади ще се посочва начина, по който държавите членки за използвали останалите квоти.

От 33 милиарда евро приходи от СТЕ, събрани от държавите членки през 2023 г., 30,9 милиарда евро подлежат на задължението по член 10, параграф 3[58]. 2,1 милиарда евро от приходите за 2023 г. са отчетени за финансиране на енергоемки отрасли за непреки разходи за въглеродни емисии. От 30,9 милиарда евро държавите членки съобщиха[59], че вече са изплатили 22,2 милиарда евро и са поели ангажимент за допълнителни 0,8 милиарда евро за целите на член 10, параграф 3. Така остават около 7,9 милиарда евро, които все още трябва да бъдат разпределени, изплатени и отчетени.

Таблица 5 включва разделяне на 33 милиарда евро приходи от СТЕ, събрани от държавите членки през 2023 г. Държавите членки отчетоха и 1,0 милиарда евро приходи, генерирани през предходни години съгласно разпределението (0,6 милиарда евро изплатени и 0,4 евро поети задължения) през 2023 г. за целите на член 10, параграф 3.

---

[55] Регламент (ЕС) 2018/1999 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2018 г. относно управлението на Енергийния съюз и на действията в областта на климата (ОВ L 328, 21.12.2018 г.)

[56] Use of ETS auctioning revenues — Reporting year 2024 — GovReg (Използване на приходите от търгове по СТЕ — година на докладване, 2024 г. — GovReg), Reportnet3, Европейска агенция за околна среда

[57] Приет: New templates for Member States' climate reporting (Нови образци за докладите в областта на климата на държавите членки), ГД „Действия по климата“, 7.5.2024 г.

[58]Държавите членки бяха насърчени да използват най-малко 50 % от приходите, събрани до 4 юни 2023 г., за да подкрепят декарбонизацията и инвестициите за енергийна трансформация. За приходите, събрани от 5 юни 2023 г. нататък, се прилага задължението за използване на 100 % (или финансовата равностойност на тези приходи) за подпомагане на декарбонизацията и енергийната трансформация в секторите на СТЕ.

[59] Някои държави, които съфинансират действия със своите приходи по СТЕ, отчитат пълната стойност на съфинансираното действие; поради това

сумата от действията им е по-висока от приходите им. Стойностите в тази глава бяха коригирани така че, ако например сумата от действията е два пъти по-голяма от генерираните приходи, да се приема, че половината от всяко действие и компенсацията за непреки разходи за въглеродни емисии са изплатени от приходите от търгове на квоти.

Таблица 5. Разпределяне на 33 милиарда евро приходи по СТЕ, събрани от държавите членки през 2023 г.

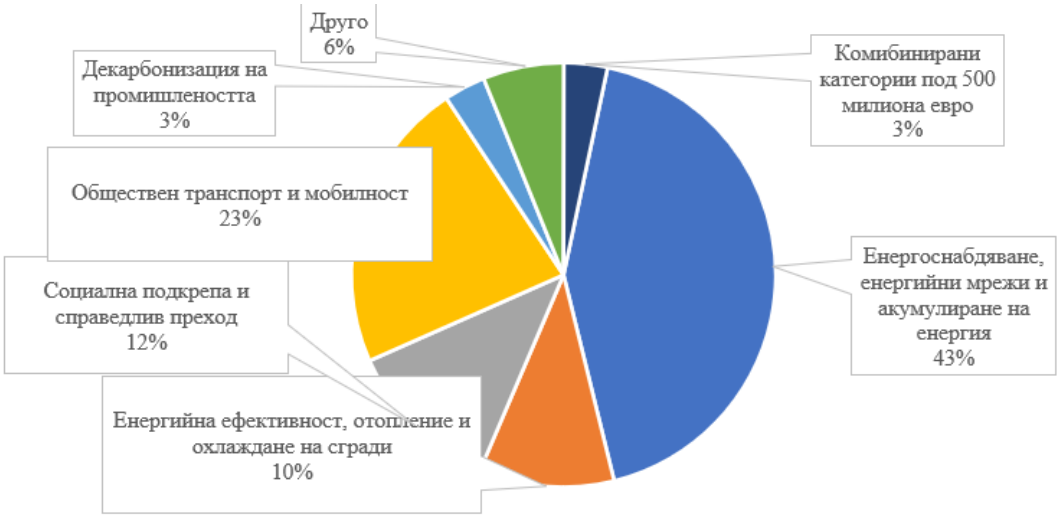
	Приходи (в милиарди евро)
Приходи, отчетени като използвани за финансиране на помощ за разходи за въглеродни емисии	2,1
Приходи, подлежащи на задължението по член 10, параграф 3 и изплатени през 2023 г.	22,2
Приходи, събрани от държавите членки през 2023 г., предмет на задължението по член 10, параграф 3, за които е поет ангажимент	0,8
Приходите, събрани от държавите членки през 2023 г., които все още не са разпределени, изплатени и отчетени	7,9

Както е показано на фигура 8, от 22,2 милиарда евро приходи, отчетени като изплатени през 2023 г. за целите на член 10, параграф 3, 9,7 милиарда евро са използвани за проекти в категорията „Енергоснабдяване, енергийни мрежи и акумулиране на енергия“, 2,3 милиарда евро за „Енергийна ефективност, отопление и охлаждане на сгради“ и 5,1 милиарда евро за „Обществен транспорт и мобилност“. От отчетените в тези три категории 323 действия, примерите включват инсталирането на фотоволтаична система в Румъния, безвъзмездни средства за подобряване на енергийната ефективност за домакинства с ниски доходи във Франция и разширяването на мрежите на метрото в Лисабон и Порто в Португалия.

Освен това държавите членки съобщиха, че са отделили 0,7 милиарда евро за проекти в

категорията „Декарбонизация на промишлеността (нисковъглеродни технологии, улавяне, оползотворяване и съхранение на въглероден диоксид и енергийна ефективност в промишления отрасъл, с изключение на отрасъла на енергетиката)“, включително финансова и техническа подкрепа за предприятията в региона на Валония в Белгия при прехода им към икономика с нулеви нетни емисии. Държавите членки съобщиха също така, че са отделили 2,7 милиарда евро за „Социална подкрепа и справедлив преход“, включително Гръцкия фонд за енергиен преход (покриващ наред с други енергийни субсидии за домакинства с ниски доходи, подкрепа за предприятията в райони в преход, програми за преквалификация и проекти за екологосъобразна инфраструктура).

По отношение на 1,4 милиарда евро в плащания през 2023 г. държавите членки отчетоха категорията „Други“, която включва действия, които не отговарят на други категории или отговарят на няколко категории. Примерите включват шведския фонд „Climate Leap“ който подпомага различни проекти за намаляване на емисиите, биогаз, биологично разнообразие и научноизследователски проекти.

Фигура 8. Разпределение на 22,2 милиарда евро от приходи от търгове на квоти в рамките на СТЕ през 2023 г., отчетени като изплатени, по категория. Комбинираните категории под 500 милиона евро включват (в милиони евро) автомобилен транспорт (309), адаптиране (155), международни цели и международно финансиране на борбата с изменението на климата (110), ЗПЗГС, земеделие и поглъщания от земите (59), административни разходи (54), управление на отпадъците (29), морски транспорт (17), въздухоплаване (13) и трайни поглъщания (3).

Приходите от търгове на квоти в рамките на СТЕ на ЕС са съществен принос за тези и много други оказващи въздействие проекти в държавите членки. Тези проекти не само спомогнаха за намаляване на емисиите, но също така гарантират, че екологичния преход е справедлив. Казуси от 13 проекта (съвместно) финансирани от приходи от търгове на квоти показват положителните въздействия на приходите върху

климатичния преход в ЕС[60]. Важно е, че държавите членки трябва да положат усилия, за да гарантират

видимостта на източника на финансиране за действията или проектите, финансирани от приходите от СТЕ на ЕС, с цел да се покаже приносът на СТЕ на ЕС към постепенната декарбонизация и справедливия преход. Това липсваше във връзка с повечето от докладваните действия за 2023 г. и Комисията търси начин за последващи действия.

Преглед на начина, по който всяка държава членка е използвала приходите си от СТЕ, е включен в работния документ на службите на Комисията, придружаващ Доклада за напредъка на действията в областта на климата за 2024 г.[61].

8.1. Помощ за непреки разходи

[60] Climate and Energy in the EU, Use of ETS auctioning revenues (Климат и енергия в ЕС. Използване на приходите от търгове на квоти в рамките на СТЕ, Good practices (Добри практики), Европейска агенция за околна среда, 11.10.2024 г.

[61] COM(2024) 498 — Доклад за напредъка на действията в областта на климата за 2024 г. и придружаващия работен документ на службите на Комисията (предстои да бъде публикуван)

Държавите членки могат да предоставят държавна помощ на определени енергоемки отрасли за непреките разходи съгласно СТЕ на ЕС за ограничаване на въглеродните емисии, които произтичат от непреки емисии и по-специално от високите цени на електроенергията, дължащи се на факта, че енергийните дружества прехвърлят разходите за закупуване на квоти за емисии към търговските потребители. Комисията прие насоки за държавната помощ в контекста на СТЕ на ЕС, за да хармонизира прилагането на тази помощ в държавите членки и да сведе до минимум нарушенията на конкуренцията на

единния пазар[62].

През 2023 г. 15 държави членки са платили направените през 2022 г. непреки разходи, като са уведомили Комисията за своите схеми за оценка на държавната помощ и са получили потвърждение за тяхната съвместимост с единния пазар. Австрия, Гърция и Словения въведоха нови схеми, докато Нидерландия спря своята схема[63]. Съгласно схемите, прилагани от държавите членки, бенефициерите следва да реинвестират част от помощта в проекти, които допринасят за намаляване на техния пряк или непряк въглероден отпечатък, а по този начин и на експозицията им на риск от изместване на въглеродни емисии.

В срок от 3 месеца след края на всяка година държавите членки с действаща схема за компенсиране на непреки разходи трябва да публикуват общия размер на изплатените компенсации, включително разбивка по отрасли и подотрасли, в полза на които е предоставена. В таблица 6 са обобщени данните, публикувани от държавите членки за помощта, изплатена през 2023 г. за непреки разходи, направени през 2022 г. Тези суми са сравнени и с приходите от търгове на квоти за 2022 г.

Общият размер на плащанията за непреки разходи от тези 15 държави членки през 2023 г. възлизаше на около 3,95 милиарда евро. Този размер е по-голям от 2,16 милиарда евро, изплатени през 2022 г., което е приблизително 80 % увеличение на плащанията за непреки разходи. Броят на инсталациите, които са получили помощ, се е увеличил слабо (с 56), тъй като повече държави членки прилагат схеми за непреки разходи.

Помощта за непреки разходи за въглеродни емисии за дадена година се основава на форуърдната цена на квотите

през предходната година. Поради това помощта, изплатена през 2023 г. за разходите, направени през 2022 г., се основава на средната форуърдна цена през 2021 г. Тази цена беше 54,1 EUR, което е повече от два пъти сумата от

25,09 EUR, използвана за непреки разходи, направени през 2021 г. Оттогава тази

[62] Насоки относно определени мерки за държавна помощ в контекста на системата за търговия с квоти за емисии на парникови газове след 2021 г. (ОВ C 317, 25.9.2020 г.).

[63] Освен това в края на 2022 г. Португалия прие схема за непреки разходи.

форуърдна цена се е увеличила до над 80 EUR през 2022 г. и 2023 г., което означава, че помощта за непреки разходи, направени през 2023 г. и 2024 г., ще се основава на по-висока цена на въглеродните емисии. Схемите за компенсации на непреки разходи обикновено имат максимален бюджет, изчислен за целия период на прилагане (който за повечето държави членки обхваща периода 2021—2030 г.).

Плащанията за непреки разходи са се увеличили и в относително изражение. Общите плащания за непреки разходи, направени през 2022 г., се равняват на 16 % от приходите от търгове на квоти за 2022 г.,

събрани от 15-те държави членки, в сравнение с плащания, достигащи 10 % от събраните през 2021 г. приходи от 13 държави членки, предоставящи помощ за същата година. До голяма степен това се дължи на

намаляването на абсолютното количеството квоти, продавани на търг през 2022 г., както и на посоченото по-горе увеличение на форуърд цената.

Таблица 6. Размер на помощта, изплатена през 2023 г. от приходи от търгове на квоти в рамките на СТЕ на ЕС за направени непреки разходи през 2022 г.

Държава членка	Изплатена сума за непреки разходи направени през 2022 г. [в милиони евро]	Брой получатели (инсталации)	Приходи от търгове на квоти, получени през 2022 г.[64] [в милиони евро]	Относителен размер на помощта за непреки разходи в сравнение с приходите от търгове на квоти
Австрия	184,8	76	375,4	49,2 %
Белгия	186,2	59	649,2	28,7 %
Чехия	50,3	21	670,6	7,5 %
Финландия	117,7	49	504,7	23,3 %
Франция	604,2	280	1 834,7	32,9 %
Германия	1 643,7	668	6 772,4	24,3 %
Гърция[65]	171,5	53	1 314,0	13,1 %
Италия	150,6	251	3 166,1	4,8 %
Люксембург	25,0	4	4,8	517,0 %
Полша	372,7	95	4 966,4	7,5 %
Португалия[66]	25,0	22	661,6	3,8 %
Румъния	145,0	30	482,4	30,1 %
Словакия	20,9	9	342,4	6,1 %
Словения	26,0	17	170,5	15,3 %
Испания	228,8	185	3 186,8	7,2 %

Държавите членки, които изразходват повече от 25 % от своите приходи от търгове на квоти за непреки разходи през която и да е година, трябва да публикуват доклад, в който се посочват причините за надвишаването на този праг. През 2023 г. повечето държави членки останаха доста под този праг. Все пак пет държави членки са изразходвали повече от 25 % от приходите си от търгове на квоти за плащане на непреки разходи:

[64] С изключение на приходите от продажба на търг на квоти за авиационни емисии.

[65] В случая с Гърция през 2023 г. са извършени плащания в размер на 86,1 милиона евро за непреки разходи, направени през 2021 г., в допълнение към помощта, показана в таблицата.

[66] В случая с Португалия през 2022 г. са изплатени 24,6 милиона евро помощ на 26 инсталации за непреки разходи, направени през 2022 г., в допълнение към помощта, показана в таблицата.

Австрия, Белгия, Люксембург, Румъния и Франция. По-долу са обобщени обосновките, предоставени от тези държави членки.

Австрия докладва, че през 2022 г. е била приета временна схема, допустимата компенсация по която е можело да надвишава 25 % поради високите цени на електроенергията и руското нашествие в Украйна. В Белгия и Франция високият дял от изплатените приходи от търгове на квоти се дължи на високия дял на нисковъглеродното производство на електроенергия в държавата, което води до сравнително ниски приходи от търгове на квоти в сравнение с дела на енергоемките отрасли. Румъния съобщи, че прагът от 25 % е надвишен отчасти поради увеличението на цената на въглеродните емисии, използвана за изчисляване на плащанията.

Разходите на Люксембург далеч надхвърлят общите приходи на държавата от търгове на квоти. Въпреки че плащанията в държавата са се увеличили през 2023 г., увеличението на дела на приходите се дължи и на намаляване на

тръжните количества в държавата, произтичащо от използването на квоти по СТЕ на ЕС за компенсиране на емисиите в отрасли, обхванати от Регламента за разпределяне на усилията. Тази практика се посочва като „гъвкавост съгласно Регламента за разпределяне на усилията“[67]. Като цяло през 2022 г. Люксембург е получил 35 % по-малко приходи отколкото през 2021 г. Както Люксембург, така и Румъния посочиха, че прехвърлянето на квоти в РСП е допринесло за намаляването на количеството квоти, продавани на търг.

8.2. Фонд за иновации

Фондът за иновации е една от най-големите програми в света за финансиране на внедряването на иновативни решения и технологии с ниски и нулеви въглеродни емисии в областта на енергетиката, промишлеността и мобилността с нетни нулеви емисии, финансирана изцяло от СТЕ на ЕС. Фондът предоставя безвъзмездни средства за проекти, насочени към комерсиализиране на иновативни нисковъглеродни технологии и въвеждане на пазара на промишлени решения за декарбонизация на Европа и подпомагане на прехода към неутралност по отношение на климата. С

прогнозен наличен бюджет от 40 милиарда евро (въз основа на цена на въглеродните емисии от 75 EUR/tCO_2) Фондът за иновации стартира от 2020 г. насам осем покани за

[67] С Регламента за разпределяне на усилията се създава еднократна гъвкавост, чрез която държавите членки могат да имат най-много до 100 милиона квоти по СТЕ на ЕС, колективно отменени през периода 2021—2030 г., така че да могат да изпълнят съответните си цели за намаляване на емисиите на парникови газове съгласно същия регламент. Възможността за гъвкавост се отнася за държавите членки, чиито цели са значително над средните за ЕС и техния потенциал за ефективни по отношение на разходите намаления, както и държавите членки, които през 2013 г. не са разпределили никакви безплатни квоти по СТЕ на ЕС на промишлени инсталации (общо девет държави: Австрия, Белгия, Дания, Ирландия, Люксембург, Малта, Нидерландия, Финландия, Швеция. Тази отмяна се извършва за сметка на тръжното количество на съответната държава членка съгласно член 10 от Директивата за СТЕ на ЕС. Отговарящите на условията държави членки уведомиха за използването на 21 641 364 квоти в рамките на гъвкавостта съгласно Регламента за разпределяне на усилията през периода 2021—2023 г.

представяне на предложения, включително една за търгове в рамките на Европейската водородна банка.

Комисията докладва по-подробно за изпълнението на Фонда за иновации в отделен доклад. Вторият доклад за напредъка по изпълнението на Фонда за иновации се очаква през четвъртото тримесечие на 2024 г.[68].

След кръга от покани през 2022 г. бяха подписани споразумение за предоставяне на безвъзмездни средства за 39 широкомащабни и 15 малки проекта. С над 3,5 милиарда евро ще се финансират иновации, включително в енергоемки индустрии, производство на водород, производство на енергия от възобновяеми източници и производство на компоненти за съхраняване на енергия и възобновяеми енергийни източници, и ще спомогнат за напредъка на декарбонизацията в

17 държави[69]. Около 55 милиона евро са предназначени за финансиране на маломащабни иновации в няколко отрасъла, в които намаляването на емисиите е трудно, включително биогорива, стъкларската и керамична промишленост, производството на цимент, акумулирането на енергия и възобновяемите енергийни източници[70].

С проектите, получили подкрепа в Дания, Гърция, Унгария и Латвия, се подобри допълнително секторният и географският баланс на Фонда за иновации. До юни 2024 г. общият портфейл на Фонда за иновации включваше 127 проекта или в процес на изпълнение, или в процеса на подготовка на споразумение за предоставяне на безвъзмездни средства, принос от СТЕ на ЕС в размер на 7,35 милиарда евро[71]. Когато бъдат завършени, тези проекти се очаква да доведат до предотвратяване на около 457милиона тона емисии в CO_2екв. през първите 10 години от тяхното изпълнение.

Предоставеният от цената на въглеродните емисии по СТЕ на ЕС е много по-голям за тези проекти от

сумата на финансирането по линия на СТЕ на ЕС. Така например ползата от подкрепените проекти по линия на Фонда за иновации за икономическите обосновки на предприятията, произтичаща от избегнатите ползи от разходите за въглеродни емисии, до този момент е около 34 милиарда евро (под формата на избегнати разходи за въглеродни емисии поради по-ниски емисии) при средна цена на въглеродните емисии от 75 EUR/tCO_2). Това съответства напълно на логиката на СТЕ на ЕС, според която

[68] Доклад на Комисията до Европейския парламент и Съвета относно изпълнението на Фонда за иновации (COM/2022/416 final).

[69] Проектите ще допринесат за декарбонизацията на 16 държави членки (Австрия, Белгия, Германия, Гърция, Дания, Ирландия, Испания, Италия, Латвия, Нидерландия, Португалия, Унгария, Франция, Хърватия, Чехия, Швеция) плюс Норвегия.

[70] Фондът на ЕС за иновации отпусна безвъзмездни средства за 16 проекта в цяла Европа, ГД „Действия по климата“, 6.6.2023 г..

[71] Актуализиран портфейл от проекти, подписани в рамките на Фонда за иновации

цената на въглеродните емисии е основният стимул в дългосрочен план, а Фондът за иновации допълва този стимул, за да се ускори промяната[72].

Успоредно с това 27 неуспешни проекта от третия кръг покани за представяне на предложения (както големи, така и малки) бяха избрани да получат помощ за разработване на проекти в рамките на Фонда за иновации. От

началото на програмата досега 70 проекта са получили помощ за разработване, което създава сериозен резерв от качествени заявления в бъдеще. Тази помощ възлиза на 24 милиона евро и се предоставя от Европейската инвестиционна банка (ЕИБ).

Поканата за представяне на предложения за технологии за нулеви нетни емисии по Фонда за иновации през 2023 г. (Покана за представяне на предложения за ТННЕ по ФИ23) приключи на 9 април 2024 г., като бяха получени 337 заявления. Той включваше специални теми за чисто технологично производство и пилотни проекти, в допълнение към три общи теми за декарбонизация, организирани в малки, средни и големи проекти. В поканата за представяне на предложения за ТННЕ по ФИ23 вече е отразено

разширеното прилагане на търговията с емисии за сгради, автомобилен транспорт и по-специално за отрасъла на морския транспорт, със специфични разпоредби за ускоряване на неговата декарбонизация, включително във връзка с производството и усвояването на възобновяеми и нисковъглеродни горива.

Резултатите от поканата за представяне на предложения за ТННЕ по ФИ23 се очакват през четвъртото тримесечие на 2024 г., като споразуменията за предоставяне на безвъзмездни средства се очаква да бъдат подписани в началото на 2025 г. Приблизително 4 милиарда евро ще бъдат предоставени за финансиране на иновативни технологии с ниски или нулеви въглеродни емисии. За първи път проекти, които достигат

Минималните прагове за всички критерии за възлагане ще получат печат на STEP (платформа за стратегически технологии за Европа), въведен с Регламента за STEP (Регламент (ЕС) 2024/795)[73].

Печатът е знакът за качество на ЕС, който се присъжда на висококачествени проекти, които допринасят за целите на STEP. Що се отнася до въпросните проекти това ще улесни достъпа до финансиране от държавите членки.

С преразглеждането от 2023 г. на Директивата за СТЕ на ЕС беше въведено състезателно наддаване („търгове“) в рамките на

[72] Съображение 20 от Директива 2009/29/ЕО, потвърдено в съображение 14 от Директива (ЕС) 2018/410.

[73] Регламент (ЕС) 2024/795 на Европейския парламент и на Съвета от 29 февруари 2024 г. за създаване на платформата за стратегически технологии за Европа (STEP), (OB L, 2024/795, 29.2.2024 г.).

Фонда за иновации и първият пилотен търг за водород от възобновяемо гориво с небиологичен произход (RFNBO H_2) се проведе от 23 ноември 2023 г. до 8 февруари 2024 г. (търг по ФИ23). На търга по ФИ23 бяха представени 132 оферти от 17 държави в Европа, за които беше необходим

бюджет, 15 пъти над наличния, което показва значително свръхзаявяване. Резултатите от оценката бяха публикувани в края на април 2024 г.

В рамките на търга по ФИ23 бяха избрани седем оферти за изготвяне на споразумение за предоставяне на безвъзмездни средства за общ размер от 720 милиона евро вноски от ЕС[74]. Подадените оферти по избраните продукти бяха между 0,37 EUR и 0,48 EUR за килограм произведен от RFNBO H_2. Въз основа на модела на плащане при наддаване на пилотния търг, тези проекти ще получат безвъзмездни средства от Фонда за иновации, чийто размер ще варира между 8 милиона евро и 245 милиона евро. Очаква се споразуменията за предоставяне на безвъзмездни средства да бъдат подписани през октомври 2024 г.

С този първи пилотен търг Фондът за иновации изпита и функцията „Търг като услуга“, която дава възможност на държавите от ЕИП да използват търга по ФИ, за да разпределят допълнителни национални средства за национални проекти, които не се вписват в бюджета на търга по Фонда за иновации. Германия допринесе с 350 милиона евро за компонента на финансиране в рамките на пилотния търг. По подобен начин ГД „Действия по климата“ работи в тясно сътрудничество с ГД „Конкуренция“ с цел да се създаде подобна функция за редовни покани за покана за представяне на предложения, наречена „Безвъзмездни средства като услуга“. И двете функции позволяват на държавите от ЕИП да се възползват от

добре установените процедури за оценка на ФИ и да избягват ненужни административни тежести при разработването и изпълнението на нови схеми за подкрепа за същите технологии.

8.3. Модернизационен фонд на СТЕ

Модернизационният фонд е програма за солидарност, финансирана от СТЕ на ЕС. Фондът подкрепя

10 държави членки с по-ниски доходи[75], а от 2024 г. 13 държави членки с по-ниски доходи[76] в постигането на целите до 2030 г. в областта на климата и енергетиката, като подпомага разгръщането на проекти за модернизиране на енергийните системи и

[74] Три проекта от Испания, два от Португалия и по един проект във Финландия и в Норвегия.

[75] Първите държави членки бенефициери бяха България, Естония, Латвия, Литва, Полша, Румъния, Словакия, Унгария, Хърватия, Чехия.

[76] Гърция, Португалия и Словения бяха добавени към първоначалните 10 държави членки при преразглеждането на Директивата за СТЕ на ЕС от 2023 г.

подобряване на енергийната ефективност. Бюджетът на фонда се формира от продажбата на търг

на част от тавана на емисиите в СТЕ на ЕС (съответстващ на 438 милиона квоти), който се разпределя между

държавите членки бенефициери съгласно фиксиран алгоритъм[77]. Освен това шест държави членки бенефициери са прехвърлили 320 милиона квоти от фаза 3 на СТЕ на ЕС (2013—2020 г.) към

Модернизационния фонд. Това довежда до общия му размер до над 750 милиона квоти, или 56 милиарда евро от 2021 г. до 2030 г., като се приеме, че средната цена на въглеродните емисии е 75 евро/tCO_2.

Въпреки че държавите членки избират инвестициите, които желаят да подкрепят, от тях се изисква да използват по-голямата част от своите ресурси по линия на фонда за приоритетни инвестиции. Те включват производство и използване на електрическа енергия от възобновяеми източници, отопление и охлаждане, енергийна ефективност, съхранение и

модернизация на енергийните мрежи, подкрепа за домакинствата с ниски доходи за преодоляване на енергийната бедност и действия за справедлив преход в региони, зависими от изкопаеми горива. ЕИБ прави преглед на

инвестиционните предложения. Комисията взема решение за отпускане на средства, след като ЕИБ потвърди дадена инвестиция като приоритетна или я препоръча за финансиране от инвестиционния комитет на Модернизационния фонд като неприоритетна. Решенията за отпускане на средства се приемат на два цикъла всяка година, като обхващат инвестиции във всички държави членки бенефициери.

От януари 2021 г. насам са потвърдени 176 схеми и индивидуални проекта на обща стойност 12,7 милиарда евро, които са изплатени на държавите членки бенефициери. Тези инициативи се отнасят най-вече до електрическа енергия от възобновяеми източници, енергийна ефективност, съхраняване на енергия и

модернизация на енергийните мрежи. В таблица 7 са представени сумите, изплатени за всяка държава членка.

През юни 2024 г. Комисията прие седмото решение за изплащане на средства[78] по линия на

[77] Приложение IIб към Директивата за СТЕ на ЕС — Алгоритъм за разпределяне на средствата от Модернизационния фонд.

[78] C(2024) 4190 final — Решение на Комисията от 12.6.2024 г. относно разпределението на приходите от Модернизационния фонд съгласно Директива 2003/87/ЕО — Първи двугодишен цикъл на изплащане за 2024 г.

Модернизационния фонд, което е второто най-голямо от 2021 г. насам. На тази основа ЕИБ извърши плащания на обща стойност 2,9 милиарда евро на 10 държави членки бенефициери[79] за финансиране на 39 инвестиционни предложения. Проектите включват подкрепа за домакинствата за придобиване и монтаж на нови фотоволтаични системи в Чехия и схеми за подпомагане с договор за разлика за производство на електроенергия от възобновяеми източници в Румъния.

Следващият кръг за внасяне на предложения по линия на Модернизационния фонд приключи на 13 август 2024 г. за неприоритетни проекти и на 10 септември 2024 г. за приоритетни проекти.

С преразглеждането на Директивата за СТЕ на ЕС са внесени значителни промени в размера и управлението на Модернизационния фонд. Размерът на Фонда е увеличен със 110 милиона квоти. Тези добавени квоти се разпределят между 13 държави членки бенефициери — 10-те първоначални бенефициери и Гърция, Португалия и Словения. По-висок дял от средствата по фонда е разпределен към списъка с приоритетни инвестиции, чийто обхват е разширен, за да включва отопление с възобновяема енергия и справедлив преход в региони, зависими от въглерод. Инвестициите, включващи газ, са били предмет

на редица ограничения. От 2025 г. инвестициите трябва да отговарят и на изискванията за „ненасяне на значителни вреди“ съгласно Регламента за таксономията. С оглед на преразглеждането

в Регламента относно Модернизационния фонд (Регламент (ЕС) 2020/1001)[80] са внесени изменения. Той влезе в сила на 1 януари 2024 г.

[79] С петото решение за отпускане на средства от Модернизационния фонд бяха разрешени плащания за Румъния (1,1 милиарда евро), Чехия (835 милиарда евро), Полша (698 милиона евро). Унгария (77 милиона евро), България (65 милиона евро), Литва (59 милиона евро), Хърватия (52 милиона евро), Словакия (35 милиона евро), Латвия (27 милиона евро) и Естония (24 милиона евро).

[80] Регламент за изпълнение (ЕС) 2020/1001 на Комисията от 9 юли 2020 г. за установяване на подробни правила за прилагането на Директива 2003/87/ЕО на Европейския парламент и на Съвета във връзка с работата на Модернизационния фонд, предназначен за подкрепа на инвестициите за модернизиране на енергийните системи и повишаване на енергийната ефективност на определени държави членки (OB L 221, 10.7.2020 г.).

Таблица 7. Общо плащания от Модернизационния фонд (от 1 януари 2021 г. до 30 юни 2024 г.)

Държава членка бенефициер	Изплатени суми (в милиони евро)
България	262
Чехия	4 343
Естония	178
Хърватия	262
Унгария	185
Литва	183
Латвия	32
Полша	1 908
Румъния	4 679
Словакия	615
Общо	**12 647**

8.4. Фонд за декарбонизация по СТЕ за Гърция

С член 10а, параграф 9 от Директивата за СТЕ на Гърция се дава право да поиска при определени условия до 25 милиона квоти за декарбонизацията на електроснабдяването на нейните острови[81]. Гърция, Европейската комисия и ЕИБ работят за прилагането на тази разпоредба. ЕИБ ще отговаря за оценката на финансовата жизнеспособност и социално-икономическите ползи от гръцкото предложение за проект за декарбонизация на електроснабдяването на нейните острови. Ако са изпълнени всички условия, включително потвърждението от страна на ЕИБ на предложението за проект на Гърция, представено съгласно член 10а, параграф 9, квотите ще бъдат продадени на търг и приходите ще бъдат предоставени за съфинансиране на до 60 % от одобрените компоненти на проекта. По-конкретно, финансирането трябва да подкрепи проекти за доставка на енергия от възобновяеми източници на островите и да спомогне за свързването на островите с

енергийната мрежа на континенталната част.

[81] 25 милиона квоти са предвидени за възможно използване съгласно член 10а, параграф 9 от Директивата за СТЕ на ЕС (Съобщение на Комисията Публикуване на общия брой на квотите в обращение през 2021 г. за целите на резерва за стабилност на пазара по схемата на ЕС за търговия с емисии, създадена с Директива 2003/87/ЕО, и на броя на неразпределените квоти през периода 2013—2020 г., 2022/C 195/02, C/2022/2780 (ОВ C 195, 13.5.2022 г.).

9. Въздухоплаване

СТЕ на ЕС регулира емисиите от въздухоплаването от 2012 г. насам. От правна гледна точка системата обхваща всички изходящи и всички входящи полети от и към ЕИП. През 2013 г. обаче ЕС ограничи задълженията по СТЕ за отрасъла на въздухоплаването до полети в рамките на ЕИП, за да подпомогне

за да подкрепи разработването на глобална, основана на пазара мярка

на Международната организация за гражданско въздухоплаване (ИКАО)[82] за намаляване на авиационните емисии. Оттогава ограничението на обхвата на Директивата за СТЕ беше разширено три пъти и при преразглеждането от 2023 г. на Директивата за СТЕ на ЕС се подчертава, че това следва да бъде последната ограничена във времето дерогация от СТЕ на ЕС[83].

Между 2013 г. и 2023 г. СТЕ на ЕС постигна общо намаление на нетните емисии на CO_2 от въздухоплаването от 206 милиона това чрез финансиране на намаляване на емисиите в други отрасли. През 2012—2020 г. авиационните оператори са използвали близо 19 милиона от международни кредити за съответствие в СТЕ на ЕС.

От 1 януари 2020 г. СТЕ на ЕС обхваща емисии от заминаващи полети до Швейцария, докато СТЕ на Швейцария се прилага за заминаващи полети до летища от ЕИП. Това гарантира

стимул за декарбонизация, като същевременно се определят еднакви условия за конкуренция и в двете посоки. От 1 януари 2021 г. СТЕ на ЕС се прилага за заминаващи полети до Обединеното кралство, докато СТЕ на Обединеното кралство се прилага за заминаващи полети до летища от ЕИП. По този начин се запазва обхватът на ценообразуването на въглеродните емисии от въздухоплаването въпреки излизането на Обединеното кралство от ЕС.

От 1 януари 2024 г. СТЕ на ЕС обхваща емисиите от повечето полети[84] до и от деветте най-отдалечени региона на ЕС, както и от полетите от най-отдалечените региони до Швейцария и Обединеното кралство. Като цяло това представлява разширяване на обхвата на ценообразуването на въглеродните емисии в СТЕ с около 7 %. От 2024 г. насам Швейцария е включила и емисиите от полети, заминаващи за

[82] Решение № 377/2013/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 24 април 2013 г. за временна дерогация от Директива 2003/87/ЕО за установяване на схема за търговия с квоти за емисии на парникови газове в рамките на Общността (ОВ L 113, 25.4.2013 г.).

[83] Съображение 30 от Директива 958/2024/ЕС за преразглеждане на Директивата за СТЕ на ЕС.

[84] До 2030 г. се предоставя временна дерогация от СТЕ на ЕС за емисии от полети между летище

в най-отдалечен регион в една държава членка и летище в същата държава членка.

най-отдалечените региони в рамките на своята СТЕ[85].

Успоредно, за да се улесни напредъкът в ИКАО, ограниченият вътрешноевропейския обхват на СТЕ на ЕС за въздухоплаването беше разширен до края на 2026 г., тъй като от 2027 г. всички главни трети държави следва да прилагат

Схемата за компенсиране и намаляване на въглеродните емисии в международното въздухоплаване (CORSIA). 129 държави участват в доброволната фаза на CORSIA, която продължава от 2024 г. до 2026 г.

През 2023 г. бяха издадени около 26 милиона квоти за авиационни емисии в съответствие с приложимия обхват на СТЕ на ЕС. Количеството на безплатно разпределените квоти възлизаше на 22,5 милиона квоти. Операторите на въздухоплавателни средства, управлявани от националните администратори в ЕИП, получиха малко под 0,5 милиона безплатни швейцарски квоти за авиационни емисии в рамките на СТЕ на Швейцария. През 2023 г. на търг бяха продадени приблизително 5,7 милиона квоти за авиационни емисии.

Емисиите от операторите на въздухоплавателни средства продължиха да се увеличават през 2023 г. в сравнение с 2022 г. През 2023 г. емисиите възлизаха на 54,1 милиона тона CO_2екв. (включително 0,9 милиона това от оператори, администрирани от Швейцария) спрямо 49,5 милиона това през 2022 г. Количеството авиационни емисии в СТЕ на ЕС се доближава до това от 2019 г. (съобразено с излизането на Обединеното кралство от ЕС), което потвърждава връщането към равнището на емисиите отпреди пандемията от COVID-19[86]. Таблица 8 отразява проверените емисии от операторите на въздухоплавателни средства, както и количествата на безплатно разпределените и продадените на търг квоти в отрасъла на въздухоплаването от 2019 г. насам. От 2021 г. насам СТЕ на ЕС вече не обхваща входящите полети от Обединеното кралство.

Като част от пакета „Подготвени за цел 55“ през 2023 г. бяха приети две реформи относно СТЕ на ЕС за отрасъла на въздухоплаването — за напредък в намаляването на емисиите в отрасъла[87] и за прилагане на CORSIA в законодателството на ЕС за извъневропейски полети на намиращи се в ЕС авиокомпании[88]. Изпълнението им е в ход.

---

[85] Additional free allocation for flights to outermost regions (Допълнително безплатно разпределяне на квоти за полети до най-отдалечените региони), Система за търговия с емисии за оператори на въздухоплавателни средства, Федерална служба за околната среда, 31.8.2024 г.

[86] European Aviation Overview [Преглед на европейското въздухоплаване], 24—30 май, Евроконтрол, 1.6.2023 г.

[87] Директива (ЕС) 2023/958 на Европейския парламент и на Съвета от 10 май 2023 г. за изменение на Директива 2003/87/ЕО по отношение на приноса на въздухоплаването към целта на Съюза за намаляване на емисиите в цялата икономика и подходящото прилагане на глобална, основана на пазара мярка (ОВ L 130, 16.5.2023 г.).

[88] Решение (ЕС) 2023/136 на Европейския парламент и на Съвета от 18 януари 2023 г. за изменение на Директива 2003/87/ЕО по отношение на уведомяването относно компенсирането във връзка с глобална, основана на пазара мярка, за оператори на въздухоплавателни средства, установени в Съюза (ОВ L 19, 20.1.2023 г.).

С цел прилагане на CORSIA в законодателството на ЕС през февруари 2024 г. Комисията прие списък с държави, за които се счита, че прилагат CORSIA за емисии през 2023 г.[89]. Този списък се актуализира ежегодно. През юли 2024 г. Комисията публикува правилата за изчисляване изискванията за компенсиране съгласно CORSIA[90]. Компетентните органи в държавите членки ще използват тези правила за емисиите до края на 2026 г.

В значителните си усилия за подобряване на прозрачността през март 2024 г. Комисията публикува обобщени годишни данни за емисиите от въздухоплавателните дейности през 2022 г[91]. Тази публикация последва изявление на Комисията[92], публикувано по време на законодателния процес за преразглеждането през 2023 г.

на Директивата за СТЕ на ЕС. Комисията се ангажира да публикува повече данни за международните авиационни емисии, като същевременно защитава чувствителните търговски данни.

[89] Регламент за изпълнение (ЕС) 2024/622 на Комисията от 22 февруари 2024 г. относно списъка на държавите, за които се приема, че прилагат CORSIA за целите на Директива 2003/87/ЕО на Европейския парламент и на Съвета по отношение на емисиите през 2023 г. (ОВ L, 2024/622, 23.2.2024 г.).

[90] Регламент за изпълнение (ЕС) 2024/1879 на Комисията от 9 юли 2024 г. за определяне на правила за прилагането на Директива 2003/87/ЕО на Европейския парламент и на Съвета по отношение на изчисляването на изискванията за компенсиране

за целите на CORSIA (ОВ L, 2024/1879, 10.7.2024 г.).

[91] Publication of 2022 emissions data from aviation (Публикуване на данни за авиационните емисии за 2022 г.), ГД „Действия по климата“, 8.3.2024 г.

[92] Изявление на Комисията, 20.4.2023 г.

Таблица 8. Въздухоплаването в обхвата на СТЕ на ЕС (2019—2023 г.) — проверени емисии [милиони тона CO_2екв.], безплатно разпределяне на квоти и квоти, продавани на търг [милиони квоти]

Година	2019 г.	2020 г.	2021 г.[59]	2022 г.	2023 г.
Проверени емисии — въздухоплаване	68,2	25,2	27,9	49,5	54,1
Промяна на годишна база[93]	+1 %	−63 %	+30 %	+77 %	+9,5 %
Безплатно разпределяне на квоти (ЕС-27 + Исландия, Лихтенщайн и Норвегия + Обединеното кралство + Швейцария)[94]	31.3[95].	32,5	24,0	23,1	22,5
Безплатно разпределяне на квоти от специалния резерв за нови участници и бързо развиващи се оператори	1,0	0,8	0,3	0,25	0,23
Обеми на квотите, продадени на търг	5,5	9,2	3,8	3,7	5,7

Преразглеждането от 2023 г. на Директивата за СТЕ на ЕС допринася за прилагането на принципа „замърсителят плаща“ в отрасъла на въздухоплаването. Предоставянето на безплатни квоти на операторите на въздухоплавателни средства ще бъде постепенно преустановено до края на 2025 г. През 2024 г. за операторите на въздухоплавателни средства са разпределени 25 % по-малко безплатни квоти.

В същото време 20 милиона квоти (с приблизителна текуща пазарна стойност около 1,5 милиарда евро при цена на въглеродните емисии от 75 EUR/tCO_2) са предназначени за по-нататъшно подпомагане на въвеждането на допустими алтернативни горива. Тази подкрепа увеличава финансовия принос,

[93] Като се има предвид актуализираният обхват на въздухоплаването в СТЕ на ЕС (без входящите полети от Обединеното кралство). Данните от операторите на въздухоплавателни средства, администрирани от Швейцария, са включени само в записите за 2020—2023 г.

[94] В тези стойности не са отчетени всички прекратили дейност оператори на въздухоплавателни средства и безплатни квоти от специалния резерв за нови участници на пазара и бързо развиващи се оператори, нито връщанията през 2012 г. поради промяната в обхвата. Източници: EUTL, ГД „Действия по климата“.

[95] Като се вземат предвид количествата, неразпределени поради прекратяване на дейността на оператори на въздухоплавателни средства, реалното разпределяне за 2019 г. ще бъде с 4 милиона по-малко от представеното число (вж. бележка под линия 8 в Известие C/2020/8643, ОВ C 428, 11.12.2020 г.). Разпределянето на квоти за

Обединеното кралство (4,31 милиона квоти от общия брой за 2019 г.) бе преустановено през 2019 г. поради защитните мерки, приети от

Комисията за запазване на екологосъобразността на СТЕ на ЕС в случаите, когато правото на ЕС престава да се прилага за държава членка, която се оттегля от ЕС. Разпределянето на квоти беше възобновено през 2020 г.

който СТЕ на ЕС предоставя за ползването на алтернативни горива вместо изкопаеми горива, тъй като нулевият коефициент осигурява финансов стимул от около 200 EUR на тон гориво. Този стимул се предоставя на допустими горива, заредени по маршрути по СТЕ от 1 януари 2024 г. Очаква се с текущото преразглеждане на Директивата за данъчно облагане на енергийните продукти и електроенергията този стимул да бъде увеличен още повече.

Тъй като се отчита, че несвързаните с CO_2 въздействия на въздухоплаването вече не могат да бъдат пренебрегвани[96], беше въведена специална рамка за мониторинг, докладване и проверка, която ще започне да се прилага на 1 януари 2025 г. Правилата за прилагане бяха определени при второто преразглеждане на Регламента относно мониторинга и докладването, прието на 29 август 2024 г.[97].

10. Морски транспорт

Морският транспорт е основен източник на емисии на CO_2, възлизащи на около 3—4 % от общите емисии на CO_2 в ЕС, т.е. над 126 милиона тона през 2023 г., ако се вземат предвид всички емисии от пътувания до и от пристанищата на ЕИП. С преразглеждането от 2023 г. на Директивата за СТЕ на ЕС беше разширен обхватът на СТЕ на ЕС, за да включва емисиите от дейности в областта на морския транспорт, считано от 1 януари 2024 г. Емисиите от морски транспорт са включени в обхвата на СТЕ на ЕС във връзка с 50 % от емисиите от плавания, започващи или завършващи извън ЕИП, и 100 % от емисиите, които възникват между две пристанища и когато корабите се намират в пристанище на ЕИП. Като се взема предвид този обхват, през 2023 г. СТЕ на ЕС обхвана 85 милиона това CO_2 от морски транспорт.

В основата на това разширяване на обхвата на СТЕ на ЕС са действащите разпоредби за други отрасли, които обхваща, както и Регламента на ЕС за МДП на морския транспорт (Регламент 2015/757 относно мониторинга, докладването и проверката на емисиите на парникови газове от морския транспорт)[98]. През 2024 г. и 2025 г. (първите 2 години от прилагането), СТЕ на ЕС ще обхване емисиите на CO_2 от големи кораби, акостирали в

[96] Цялостното въздействие на въздухоплаването в световен мащаб върху климата е значително по-голямо, отколкото само компонентът CO_2. Според оценките цялостното въздействие на въздухоплаването е два до четири пъти по-голямо от това на емисиите на CO_2 , ако се вземат предвид и последиците, които не са свързани с тях. Предприемането на мерки по отношение на тези емисии е от значение, тъй като в своя Шести доклад за оценка на смекчаването на последиците от изменението на климата Междуправителственият комитет по изменението на климата (МКИК) е откроил международното въздухоплаване (и корабоплаването) като отрасли, чиито цели в областта на климата не отговарят на изискванията за ограничаване на повишаването на глобалната температура в съответствие с Парижкото споразумение.

[97] New monitoring rules agreed for the EU ETS, including non-CO_2 emissions from the aviation sector (Нови правила за мониторинг, договорени за СТЕ на ЕС, включително емисии от отрасъла на въздухоплаването, които не са свързани с CO_2), ГД „Действия по климата“, 30.8.2024 г.

[98] Регламент (ЕС) 2015/757 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2015 г. за мониторинга, докладването и проверката на емисиите на парникови газове от морския транспорт и за изменение на Директива 2009/16/ЕО (OB L 123, 19.5.2015 г.).

пристанищата на ЕИП, независимо от знамето, под което плават. От 2026 г. в обхвата ще бъдат включени емисиите на CH_4 (метан) и N_2O (азотен оксид).

Задължението на отрасъла на морския транспорт да връща квоти за своите емисии съгласно

СТЕ на ЕС ще бъде въведена постепенно. По време на първоначалния период на поетапно въвеждане корабните дружества ще бъдат задължени да връщат квоти само за част от своите емисии съгласно

следния график:

- 2025 г.: за 40 % от техните емисии, докладвани през 2024 г.;
- 2026 г.: за 70 % от техните емисии, докладвани през 2025 г.;
- след 2027 г.: за 100 % от докладваните от тях емисии през 2026 г. и през следващите години.

С цел да се гарантира екологосъобразността на СТЕ на ЕС, когато върнатите квоти са по-малко в сравнение с проверените емисии от морския транспорт за 2024 г. и 2025 г., държавите членки ще отменят определен брой квоти, съответстващ на тази разлика.

Преразглеждането на Регламента на ЕС за МДП на морския транспорт и на съответното вторично законодателство беше завършено през 2023 г. С цел СТЕ на ЕС да започне да функционира през 2024 г., бяха приети[99]

общо осем акта за изпълнение и делегирани акта. Комисията, с подкрепата на Европейската агенция за морска безопасност, помага на заинтересованите страни при изпълнението чрез инициативи за комуникация и повишаване на осведомеността, включително документи с насоки[100].

Включването на емисиите от морския транспорт в СТЕ на ЕС е част от цялостната стратегия на ЕС за декарбонизация на отрасъла. Както при цялото законодателство в областта на морския транспорт от пакета „Подготвени за цел 55“[101], това ще стимулира енергийната ефективност и нисковъглеродните решения, както и ще спомогне за намаляването на цените на алтернативните нисковъглеродни горива и традиционните

[99] Това включва Регламент за изпълнение (ЕС) 2023/2297, Регламент за изпълнение (ЕС) 2023/2449, Регламент за изпълнение (ЕС) 2023/2599, Делегиран регламент (ЕС) 2023/2776, Делегиран регламент (ЕС) 2023/2849, Решение за изпълнение (ЕС) 2023/2895, Делегиран регламент (ЕС) 2023/2917, Решение за изпълнение (ЕС) 2024/411.

[100] За допълнителна информация вж. уебсайта на Комисията — Reducing emissions from the shipping sector (Намаляване на емисиите от отрасъла на корабоплаване) .

[101] В допълнение към разширяването на обхвата на СТЕ на ЕС, за да включва морския транспорт, тези мерки включват инициатива за насърчаване на търсенето на устойчиви алтернативни горива (инициативата FuelEU — сектор „Морско пространство“ за изменение на Директива 2009/16/ЕО) и преразглеждане на съществуващите директиви относно енергийното данъчно облагане (Директива 2003/96/ЕО), инфраструктурите за алтернативни горива (Директива 2014/94/ЕС) и енергията от възобновяеми източници (Директива (ЕС) 2018/2001).

изкопаеми корабни горива. Корабите, попадащи в обхвата на СТЕ на ЕС, ще подават данни за емисиите за първия отчетен период (2024 г.) до 31 март 2025 г. и ще предадат съответния брой квоти за емисии до 30 септември 2025 г. Точно както за други сектори в обхвата на СТЕ на ЕС, компетентните органи в държавите членки ще носят основна отговорност за прилагането на системата. Това включва дейности по инспекция и прилагане, както и одобрение на мониторинговите планове, представени от корабите, след като бъдат оценени от акредитирани проверяващи органи.

Директивата за СТЕ на ЕС включва клауза за докладване и преглед за наблюдаване на прилагането на СТЕ на ЕС за морския транспорт, по-специално за откриване и справяне на ранен етап с всяко поведение, целящо избягване на правилата, и за оценка на съответните развития в Международната морска организация, в рамките на която ЕС подкрепя разработването на глобален механизъм за ценообразуване на емисиите на парникови газове за корабоплаването заедно със стандарт за гориво, регулиращ поетапното намаляване на

интензитета на парниковите газове на корабното гориво. Освен това през 2026 г. Комисията ще преразгледа СТЕ на ЕС за морския транспорт и ще проучи потенциалното разширяване на нейния обхват, за да включва кораби под 5 000 бруто тона, но не под 400 бруто тона.

11. Рамка за прилагане на СТЕ на ЕС

Безпроблемното функциониране на СТЕ на ЕС и нейната надеждност от гледна точка на околната среда зависи от стабилна рамка от изисквания за мониторинг, докладване, проверка и акредитация. Тези изисквания са хармонизирани в Регламента относно мониторинга и докладването и Регламента относно акредитацията и проверката (Регламент (ЕС) 2018/2067)[102]. Държавите са задължени да докладват всяка година за прилагането на тези регламенти и на Директивата за СТЕ на ЕС.

Тази глава се основава на данните за прилагането на СТЕ на ЕС, които държавите докладват всяка година съгласно член 21 от Директивата за СТЕ (краен срок 30 юни). До 25 октомври 2024 г. — денят, в който настоящия доклад беше окончателно завършен — Италия все още не беше представила своя доклад за 2023 г. При липсата на най-новите данни за Италия, в тази глава данните, докладвани от Италия за 2022 г. се използват като аналог с цел да е възможно сравнението за година. За всички останали държави са използвани данните за 2023 г.

11.1. Мониторинг и докладване на емисии

[102] Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/2067 на Комисията от 19 декември 2018 г. за проверка на данните и за акредитация на проверяващите органи съгласно Директива 2003/87/ЕО на Европейския парламент и на Съвета (OB L 334, 31.12.2018 г.). Регламентът беше изменен през 2020 г. с Регламент (ЕС) 2020/2084 на Комисията и през 2024 г. с Регламент (ЕС) 2024/1321. Вж. консолидирания текст.

Системата за мониторинг на емисиите в рамките на СТЕ на ЕС е изградена въз основа на модулен подход. Така операторите разполагат с висока степен на гъвкавост, като по този начин се гарантира както разходната ефективност, така и надеждността на данните за емисиите. Операторите могат да използват няколко подхода за мониторинг („изчислителен“ или „измервателен“, а по изключение и „непряк“), включително комбинация от подходи за отделни части на дадена инсталация. За операторите на въздухоплавателни средства са позволени само изчислителните подходи, като разходът на гориво е основният параметър на полета.

Съгласно Регламента за мониторинг и докладване се изисква както инсталациите, така и операторите на въздухоплавателни средства да разполагат с мониторингов план, одобрен от съответния национален компетентен орган. Това не им позволява да избират произволно методиките за мониторинг и да се отклоняват във времевия обхват. През 2023 г. 5 държави[103] (същите като през 2022 г.) продължиха да разрешават на инсталациите да използват опростени мониторингови планове в случаи на нисък риск[104]. Що се отнася до въздухоплаването тази разпоредба вече не се използва за оператори с ниски емисии в нито една държава.

Повечето инсталации отговарят напълно на законовите изисквания за мониторинг на емисиите. Повечето са използвали изчислителната методика[105], за да изчислят своите емисии. Само

151 инсталации (1,8 %) в 22 държави съобщават, че са използвали системи за непрекъснато измерване на емисиите (СНИЕ) — 7 повече, отколкото през 2022 г. От тях 94 инсталации са използвали СНИЕ за измерване на емисиите на CO_2, 43 за измерване на емисиите на N_2O и 14 за измерване на емисиите и на двата газа. СНИЕ се използват най-често в Германия и Чехия. В 39 инсталации измерените емисии са съдържали и биогенен CO_2. 72 от инсталациите, използващи СНИЕ, прилагат методиката за над 95 % от своите емисии, докато други 79 използват комбинация от СНИЕ и изчислителната методика.

Само 10 държави съобщават, че са използвали непрекия подход за определяне на емисиите. Този подход беше използван за

23 инсталации, обхващащи приблизително 2,6 милиона тона CO_2екв. (4 инсталации по-малко през 2022 г., но подобни по отношение на емисиите). Поради сложната структура на непрекия подход 56 %

[103] Тези държави членки са: Дания, Литва, Нидерландия, Унгария, Финландия. Хърватия вече не докладва по опростената процедура.

[104] Съгласно член 13 от Регламента относно мониторинга и докладването.

[105] Основната причина за това е, че измервателната методика изисква значителни ресурси и експертни знания, с които много по-малки оператори не разполагат.

от общото количество емисии, докладвани по него, се падат на една инсталация в Нидерландия.

През 2023 г. повечето инсталации са изпълнили минималните изисквания на нивата[106] на Регламента относно мониторинга и докладването. Само за 98 инсталации от категория B (спрямо 96 през 2022 г.) се съобщава, че се отклоняват поне по един параметър от задължението за прилагане на най-високото ниво на изисквания за основните потоци, пораждащи емисии. Те са разположени в 17 различни държави (същите като през 2022 г.) и представляват 15,9 % от инсталациите от категория B. Такива отклонения са допустими само когато операторът докаже, че изпълнението на най-високото ниво на изисквания е технически неосъществимо или е свързано с неоправдани разходи. При отпадане на тези условия операторът трябва да направи съответните подобрения в своята система за мониторинг.

Регламентът относно мониторинга и докладването беше изменен за първи път през октомври 2023 г. с цел да се приложи преразглеждането от 2023 г. на Директивата за СТЕ на ЕС[107]. Ключови изменения, свързани с правилата за мониторинг и докладване за новата СТЕ2 (вж. глава 2). Освен това актуализираните правила отразяват

задължението за инсталациите за изгаряне на битови отпадъци да започнат да следят и да докладват от 2024 г. своите емисии по СТЕ на ЕС. Измененията относно инсталациите и въздухоплаването се прилагат от 1 януари 2024 г., докато правилата за СТЕ2 влязоха в сила през юли 2024 г.

Второто преразглеждане на Регламента относно мониторинга и докладването беше прието на 29 август 2024 г.[108]. С него се въвеждат изисквания за акредитация и проверка на несвързаните с CO_2 въздействия на въздухоплаването за всеки полет и за това как да се прилага нулев емисионен фактор за емисиите от изгарянето на възобновяеми горива с небиологичен произход (RFNBO), рециклирани въглеродни горива (RCF) и синтетични нисковъглеродни горива съгласно СТЕ. Доказване на съответствие с критериите за устойчивост и намаления на емисиите е ключово условие за нулевия коефициент по отношение на емисиите. С преразгледания регламент се подобряват и съществуващите правила, включително тези относно мониторинга и докладването на преноса на CO_2 чрез средства, различни от тръбопроводи, и относно CO_2, считан за постоянно химически свързан в

[106] Съгласно Регламента относно мониторинга и докладването всички оператори трябва да изпълняват определени минимални нива на изисквания. От инсталациите, отделящи повече от 50 kt CO_2, се изисква да отговарят на най-високото ниво за основни потоци от източници (което означава по-надеждно качество на данните, докато от съображения за ефективност на разходите по отношение на по-малките източници се прилагат не толкова строги изисквания).

[107] Регламент за изпълнение (ЕС) 2023/2122 на Комисията от 17 октомври 2023 г. за изменение на Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/2066 относно мониторинга и докладването на емисиите на парникови газове съгласно Директива 2003/87/ЕО на Европейския парламент и на Съвета (OB L, 2023/2122, 18.10.2023 г.).

[108] Регламент за изпълнение 2018/2066 — вж. бележка под линия 7.

даден продукт.

Внесени са изменения и с цел да се регулира начина, по който използването на наскоро създадената база данни за целия ЕС за биогоривата[109] може да средство за доказване на съответствие с критериите за устойчивост и намаляване на емисиите. Въведени са допълнителни подробни изисквания за мониторинг и докладване, за да се обхване използването на алтернативни авиационни горива, хармонизирането на праговете за оператори с малки емисии и третирането на биомаса/възобновяеми течни и газообразни транспортни горива с небиологичен произход/рециклирано въглеродно гориво в авиацията. С второто преразглеждане на Регламента относно мониторинга и докладването също се отбелязва напредък в прилагането на СТЕ2, който се отнася до невъведените изменения след първото преразглеждане с цел насърчаване на по-нататъшното хармонизиране, намаляване на административната тежест за операторите и националните органи и подобряване на

цялостната ефикасност на системата.

Регламента на ЕС за МДП на морския транспорт беше преразгледан през 2023 г.[110] с цел да се подготви разширяването на обхвата на СТЕ на ЕС, за да включва морския транспорт, по-специално за включване на емисии, различни от CO2, и подробни правила за определяне на емисиите на дружества, попадащи в обхвата на СТЕ на ЕС.

11.2. Проверка и акредитация

Проверяващите органи, отговорни за докладите за емисиите съгласно СТЕ на ЕС, трябва да бъдат акредитирани от национален орган по акредитация в съответствие с Регламента относно акредитацията и проверката и с ISO 14065

(международен стандарт ISO). Акредитираните проверяващи органи могат да действат при взаимно признаване във всички държави, участващи в СТЕ на ЕС, като се използват изцяло предимствата на единния пазар. Това също така гарантира достатъчна наличност на услуги в целия ЕС. Подробен преглед на аспектите, свързани с акредитацията и проверката през 2023 г., е включен в таблица Е в раздел IV от придружаващия работен документ на службите на Комисията.

През 2023 г. са били налице 105 акредитирани проверяващи органи за инсталации и 20 за оператори на въздухоплавателни средства. Освен това 28 държави докладват, че през 2023 г. на територията им е действал поне един чуждестранен проверяващ орган, а 6 държави докладват, че са имали само чуждестранни проверяващи органи. Това

[109] За допълнителна информация вж. Union Database for Biofuels (базата данни за ЕС за биогоривата).

[110] Регламент 2015/757 — вж. бележка под линия 98.

показва, че взаимното признаване на проверяващите органи в различните държави продължава да работи успешно.

Установено е високо равнище на спазване на Регламента относно акредитацията и проверката от страна на проверяващите органи. За 2023 г. не са докладвани случаи на преустановяване на дейността или отнемане на акредитацията на проверяващ орган. В

2 случая е бил намален обхватът на акредитацията на проверяващите органи (Финландия и Полша). За сравнение

за 2022 г. са докладвани 3 случая на преустановяване на дейността, 1 случай на отнемане на акредитация и 1 случай на намаляване на обхвата.

Успоредно с преразглеждането на Регламента относно мониторинга и докладването се преразглежда и Регламентът относно акредитацията и проверката. Преразглеждането беше прието на 13 май 2024 г. — преди

крайния срок за внасяне на докладите с проверените базови данни на 30 май 2024 г. Целта на това изменение беше:

- за безплатното разпределяне на квоти за промишлени инсталации: да се уточни ролята на проверяващия орган при проверката

  на изпълнението на препоръките за енергийна ефективност като едно от условията за безплатно разпределяне на квоти, както и при проверката дали се прилагат дерогации по отношение на това условие съгласно член 22а от Регламента за безплатно разпределяне на квоти;

- за CTE2: да се разшири обхватът на прилагане на регламента, за да включва проверката за CTE2 (например въвеждане на нов обхват на акредитация за CTE2, специфични правила за това кога да се отменят посещенията на място, ролята на проверяващия орган при проверката за двойно отчитане между двете системи);

- да се приведе Регламентът относно акредитацията и проверката в съответствие с преразгледания Регламент относно мониторинга и докладването във връзка с отрасъла на въздухоплаването: да се поясни ролята на проверяващия орган при оценката на съответствието с членове 54 и 54а от Регламента относно мониторинга и докладването, които включват специфични изисквания относно начина на обвързване на устойчивите авиационни горива и техните емисии от полети;

- да се подобрят съществуващите изисквания в областта на акредитацията и проверката, например като се позволи на проверяващите органи да извършват виртуални посещения на място за отрасъла на въздухоплаването не само при

изключителни обстоятелства.

Второто преразглеждане на Регламента относно акредитацията и проверката е в ход. То ще обхване изискванията за акредитация и проверка на несвързаните с CO_2 въздействия на въздухоплаването, ролята на проверяващия орган при проверката на постигането на ключовите етапи и на целите, включени в плановете на инсталациите за постигане на неутралност по отношение на климата, и други промени, въведени при второто преразглеждане на Регламента относно мониторинга и докладването.

11.3. Документи с насоки

Комисията разработи документи с насоки[111] за мониторинг, докладване, проверка и акредитация. Целта е да се предоставят подробни инструкции, техники и най-добри практики на компетентни органи, оператори, проверяващи органи и други заинтересовани страни по отношение на

прилагането на СТЕ на ЕС. Насоките играят жизненоважна роля за гарантиране на целостта, прозрачността, хармонизацията и точността на данните за емисиите в рамките на СТЕ на ЕС. С развитието на методиките и технологиите прилагането на най-добри практики и на нови техники спомага за намаляване на грешките и поддържа общата ефективност на системата за намаляване на емисиите на парникови газове. Тези документи ще бъдат актуализирани, за да отразят преразглежданията на Регламента относно мониторинга и докладването и на Регламента относно акредитацията и проверката. Ще бъде отдаден приоритет на

общите документи с насоки за инсталациите, за операторите на въздухоплавателни средства, както и на насоките по въпросите на биомасата и възобновяемите горива.

11.4. Национални компетентни органи

Начинът на организация на националните компетентни органи с цел прилагането на СТЕ на ЕС е различен в отделните държави. В някои държави участват множество местни органи, докато в други прилагането е по-централизирано. Държавите избират тези подходи въз основа на ефективността по отношение на разходите и времето. Преглед на координацията между компетентните органи, прилагащи СТЕ на ЕС, е представен в таблица Ж в раздел IV от придружаващия работен документ на службите на Комисията.

Всички държави съобщават, че през 2023 г. в тях има поне един централен компетентен орган, ангажиран с прилагането на СТЕ на ЕС. В 14 държави за всички дейности по СТЕ на ЕС е отговарял само един, централен компетентен орган. Когато множество

[111] Мониторинг, докладване и проверка на емисиите по СТЕ на ЕС, ГД „Действия по климата“, 31.8.2024 г.

компетентни органи управляват дейностите по СТЕ на ЕС, държавите съобщават, че използват едно или повече различни решения и инструменти за координиране

на работата между тези органи. Тези решения и инструменти включват централен компетентен орган, който отговаря за работата по мониторинга, докладването, акредитацията и проверката (12 държави) и играе координираща роля[112] (10 държави), централен компетентен орган, който издава задължителни инструкции и насоки на местни органи (5 държави), предоставя съвместно обучение за компетентните органи (8 държави) и свиква редовни работни групи или срещи между органите (13 държави).

През 2023 г. в 16 държави не са събирани административни такси от операторите на инсталации за

издаването на разрешителни и одобряването на плановете за мониторинг (същите като през 2022 г.). Оператори на въздухоплавателни средства в

17 държави също не е трябвало да плащат такси (същите като през 2022 г.). Таксите се различават значително в отделните държави и за различните видове услуги — от около 19 EUR до 8 442 EUR за издаване на разрешително и одобрение на мониторингов план за инсталации и от около 2 EUR до 4 100 EUR за операторите на въздухоплавателни средства. С изключение на Чехия държавите също така съобщават, че начисляват административни такси с различен размер за съществени промени в плановете за мониторинг. Преглед на административните такси в СТЕ на ЕС е представен в таблица 3 в раздел IV от придружаващия работен документ на службите на Комисията.

11.5. Съответствие със СТЕ на ЕС

Съответствието със СТЕ на ЕС се проверява на годишни цикли. За всяка година на експлоатация

даден оператор трябва да представя годишен доклад за емисиите до 31 март през следващата година. След

проверката на потвърден доклад от компетентен орган, операторът трябва да предаде броя квоти, който е равностоен на проверените му емисии до 30 септември същата година[113].

За всеки тон емисии на CO_2, за който не е предадена квота навреме, съгласно Директивата за СТЕ на ЕС се налага санкция в размер на 100 EUR[114]. Това е в

[112] Когато регионалните/местните органи отговарят за работата по МДП, централният компетентен орган също преглежда съответните документи (като например плановете за мониторинг), за да следи за качеството на процесите по МДП.

[113] При преразглеждането от 2023 г. на Директивата за СТЕ на ЕС крайният срок за връщане на квоти беше изместен от 30 април на 30 септември (приложим от 2024 г. нататък).

[114] Санкцията се индексира с оглед на инфлацията.

допълнение към цената за предаване на дължимите квоти. За нарушения на законодателството за СТЕ на ЕС могат да се налагат и други санкции.

Подробен преглед на съответствието със СТЕ на ЕС е представен в таблици И—К в раздел IV от придружаващия работен документ на службите на Комисията.

За цикъла на съответствие през 2023 г. равнището на съответствие със СТЕ на ЕС остава много високо. През повечето години операторите, отговорни за над 9 % от емисиите от инсталации и от въздухоплаването, са изпълнили законовите си задължения навреме. Ефективността на системата за съответствие се е подобрила с по-широкото използване на електронното докладване. През 2023 г. 12 държави са използвали автоматизирани информационнотехнологични системи и електронни образци за мониторингови планове, доклади за емисии, доклади за проверка и/или доклади за подобрения. Девет държави също така са използвали автоматизирани информационнотехнологични системи за управление на работния процес за плановете за методиката за мониторинг, годишни доклади за равнището на дейностите и друг вид обмен на информация относно данните за разпределянето на квоти.

Поради изключителни обстоятелства 9 държави (6 през 2022 г.) са позволили на проверяващите органи да извършват виртуални посещения на място[115]. За 7 инсталации и 11 оператори на въздухоплавателни средства виртуалните посещения на място са одобрени от съответния компетентен орган.

Компетентните органи извършват различни проверки за съответствие на годишните доклади за емисиите от инсталациите. През 2023 г. всички компетентни органи са проверили изчерпателността на докладите от инсталациите, а повечето са го направили и за докладите от операторите на въздухоплавателни средства. Изключение са били

компетентните органи в Гърция и Латвия (съответно с 10 и 2 оператора на въздухоплавателни средства), както и тези в Лихтенщайн и Северна Ирландия, тъй като последните две държави не управляват оператори на въздухоплавателни средства.

Компетентните органи в 10 държави са направили консервативни оценки за 47 инсталации (приблизително 0,6 % от всички инсталации спрямо 0,7 % през 2022 г.). От 4,2 милиона тона CO_2екв. докладвани от 47 инсталации, 2,1 млн. тона са оценени консервативно (в сравнение с 1,0 милиона тона от 2,4 милиона тона CO_2екв. през 2022 г. докладвани от 61 инсталации).

Консервативни оценки са извършвани, когато годишните доклади за емисиите не са представени навреме, когато е издадено отрицателно становище за проверка или когато докладът за емисиите не отговаря на Регламента относно мониторинга и

[115] Съгласно член 34а от Регламента относно акредитацията и проверката проверяващият орган може да извършва виртуално посещение на място, ако е възпрепятстван да отиде на място от непреодолима сила. Това е разрешено само с одобрението на компетентния орган и ако са изпълнени определени условия.

докладването[116]. При 15 от инсталациите всички емисии са изчислени консервативно. За 10 инсталации консервативната оценка обхваща само част от емисиите. За 17 инсталации е изчислено, че не са генерирали никакви емисии, а при

останалите 5 инсталации консервативната оценка все още е била в ход към момента на окончателно завършване на настоящия доклад.

консервативни оценки за въздухоплаването са докладвани от 3 държави[117] (5 през 2022 г.) във връзка с

22 оператори на въздухоплавателни средства (33 през 2022 г.) и 0,06 милиона тона CO_2екв. (0,31 милиона тона CO_2екв. през 2022 г.).

Проверките от компетентните органи остават важно допълнение към работата на проверяващите органи. В допълнение към проверката на докладите за емисиите 19 държави съобщават, че са извършили проверки на място в инсталациите (една повече отколкото през 2022 г.). Три държави[118] докладват за проверки на място, свързани с въздухоплаването (същите както през 2022 г.).

През 2023 г. 38 инсталации в 10 държави[119] са глобени за това, че не са върнали достатъчно квоти за емисии за покриване на докладваните от тях емисии (извънредно количество емисии). По отношение на въздухоплаването 4 държави съобщават за санкции за извънредно количество емисии, наложени на 9 оператори на въздухоплавателни средства. 14 държави[120] докладват за

75 нарушения, довели до санкции, официални предупреждения или официални известия, включително някои, но не всички санкции за извънредно количество емисии. Докладвани са общо 43 глоби (вече наложени или които предстои да бъдат наложени, например поради текущи съдебни производства), възлизащи на 88,8 милиона евро. Това включва и въздухоплаването с 9 нарушения в 4 държави, за които са наложени 7 глоби на обща стойност 0,6 милиона евро. Повечето от глобите идват от санкции за извънредно количество емисии.

Най-често срещаните нарушения, докладвани за 2023 г., са непредставяне в срок на доклад за емисиите (23 случая) или на доклад за равнището на дейностите (18 случая), нарушения, свързани с изпращането на уведомление за промени или актуализирането на

[116] Съгласно член 70 от Регламента относно мониторинга и докладването

[117] Данни, докладвани от Италия за 2022 г., използвани като аналог — вж. стр. 38 от настоящия доклад.

[118] Други две държави (Лихтенщайн и Северна Ирландия) не управляват оператори на въздухоплавателни средства.

[119] Данни, докладвани от Италия за 2022 г., използвани като аналог — вж. стр. 38 от настоящия доклад.

[120] 14-те държави са Германия, Гърция, Дания, Италия, Ирландия, Испания, Нидерландия, Норвегия, Полша, Унгария, Финландия, Франция, Чехия и Швеция. Данните, докладвани за Италия за 2022 г., бяха използвани като аналог. Данни, докладвани от Италия за 2022 г., използвани като аналог — вж. стр. 38 от настоящия доклад.

мониторинговия план (7 случая) и осъществяване на дейност без разрешително за емисии (7 случая).

12. СТЕ на ЕС в контекста на управлението на ЕС в областта на климата и енергетиката

СТЕ на ЕС функционира в по-широкия контекст на управлението на ЕС в областта на климата и енергетиката, включително Директивата за енергийната ефективност (Директива 2023/1791)[121], който беше преработен като част от пакета от реформи „Подготвени за цел 55“. Целта на директивата е да се постигне икономия на енергия, като се определят цели и задължения за държавите членки и за дружествата. Сигналът, който се дава с цената на въглеродните емисии в СТЕ на ЕС, е съображение при избора на мерките и действията на политиките за тази цел. Съгласно член 35, параграф 1 от Директивата за енергийната ефективност от Комисията се изисква да изготвя годишен доклад относно функционирането на европейския пазар на въглеродни емисии (настоящия доклад), в който се взема под внимание прилагането на настоящата директива.

С преразгледаната Директива за енергийната ефективност се въвеждат нови правила за намаляване на крайното потребление на енергия на равнището на ЕС с 11,7 % до 2030 г. в сравнение с прогнозите на референтния сценарий на ЕС за 2020 г. Всички държави членки са задължени да допринесат за постигането на тази цел. За тази цел те определят ориентировъчни национални приноси и траектории в своите актуализирани интегрирани национални планове в областта на енергетиката и климата (НПЕК) съгласно Регламента относно управлението. Държавите членки представиха своите проекти на актуализирани НПЕК през 2023 г. и окончателните планове трябваше да бъдат изготвени до 30 юни 2024 г.

Сигналът, който се дава с цената на въглеродните емисии в СТЕ на ЕС, се отразява на оценката на свързаните с енергийната ефективност инвестиции и мерки в обхванатите отрасли. Държавите членки използват приходите от търгове на квоти в рамките на СТЕ на ЕС и за финансиране на повишаването на енергийната ефективност. През 2023 г. 20 държави членки докладваха, че са изразходвали 2,3 милиарда евро за финансиране на проекти, свързани с енергийната ефективност. Това включва инвестиции в топлинна модернизация на обществени и частни сгради, консултации в областта на енергийната ефективност, ефективно улично осветление, ефективни системи за отопление и

[121] Директива (ЕС) 2023/1791 на Европейския парламент и на Съвета от 13 септември 2023 г. за енергийната ефективност и за изменение на Регламент (ЕС) 2023/955 (преработен текст) (ОВ L 231, 20.9.2018 г.).

охлаждан, включително районни отоплителни системи, както и научноизследователска и развойна дейност, всичко с цел намаляване на потреблението на енергия.

13. Връзка между СТЕ на ЕС и СТЕ на Швейцария

От 2020 г. СТЕ на ЕС и СТЕ на Швейцария са свързани по силата на международно споразумение между ЕС и Конфедерация Швейцария. Това означава, че квотите, издадени в едната система, могат да бъдат предавани (връщани) за емисии, генерирани във всяка от двете системи. Благодарение на достъпа до по-голям пазар операторите могат да постигнат по-голяма ефективност на разходите и разполагат с повече възможности за намаляване на емисиите. В Свързващото споразумение[122] се определят условията и изискванията за свързването на двете системи. С него се установява и механизъм, който да гарантира спазването на

условията за свързване по член 25 от Директивата за СТЕ на ЕС.

Включването на въздухоплаването в Свързващото споразумение беше изключително важно изискване за ЕС. Съгласно член 6 от споразумението Швейцария прилага същия подход за правилата относно обхвата, тавана на емисиите и разпределянето на квоти както в СТЕ на ЕС. В съответствие с член 7 от Свързващото споразумение това ще продължи и съгласно преразгледаната Директива за СТЕ на ЕС.

Швейцарските вътрешни полети и полетите от Швейцария до ЕИП са обхванати от СТЕ на Швейцария, докато полетите от ЕИП до Швейцария попадат в рамките на СТЕ на ЕС. С този механизъм се увеличава екологосъобразността и на двете системи. Както СТЕ на ЕС, така и СТЕ на Швейцария прилагат един и същ подход по отношение на входящи и изходящи полети от и до Обединеното кралство след Брексит. След преразглеждането на Директивата за СТЕ на ЕС през 2023 г. обхватът на двете системи беше разширен, за да се обхванат полетите до/от най-отдалечените региони на ЕС.

В таблици Л—М в раздел V от придружаващия работен документ на службите на Комисията са представени основните данни за двете системи през 2023 г. — продадени на търг квоти, безплатно разпределени квоти и проверени емисии за инсталации и за оператори на въздухоплавателни средства. Съпоставянето на данните показва, че съвместимостта на двете системи не е въпрос на размер, а по-скоро на изисквания за качество, еднакви условия на конкуренция и мерки за гарантиране на лоялни пазарни отношения.

В съответствие със Свързващото споразумение е създадена пряка връзка между регистрите на двете системи с цел да е възможно прехвърлянето на квоти между двете системи. С това на пазарните участници се позволява да изпълняват сделките между двете системи, сякаш са на един пазар, като по този начин се подобрява ликвидността на

[122] Споразумение между Европейския съюз и Конфедерация Швейцария за свързване на техните системи за търговия с емисии на парникови газове (OB L 322, 7.12.2017 г.).

свързания пазар. Прехвърлянията между системите (регистрите) се извършват ежедневно, от понеделник до петък, с изключение на конкретни дати, свързани с местните почивни дни.

В таблица 9 и таблица 10 са представени последствията от връзката между СТЕ на ЕС и СТЕ на Швейцария през 2023 г. На тях е показано до каква степен регулираните субекти в двете системи са използвали квоти, издадени в другата система, за постигане на съответствие.

Като цяло регулираните субекти в СТЕ на ЕС (както инсталации, така и оператори на въздухоплавателни средства) са използвали 1 140 848 квоти, издадени в рамките на СТЕ на Швейцария за постигане на съответствие през 2023 г. Това е с почти 170 000 квоти повече от 2022 г. и с почти 550 000 квоти повече от 2021 г., което показва по-широко използване на гъвкавостта, която осигурява връзката между СТЕ на ЕС и

СТЕ на Швейцария и все по-голямата осведоменост за връзка и нейното приемане.

Макар че инсталациите в СТЕ на ЕС са използвали по-малко квоти за авиационни емисии, издадени съгласно СТЕ на Швейцария, отколкото през предходната година (около 100 000 през 2023 г. в сравнение със 180 000 през 2022 г.), това беше частично компенсирано от увеличеното използване на обичайните квоти по СТЕ на Швейцария (около 425 000 през 2023 г. в сравнение с 395 000 през 2022 г.).

Броят на обичайните квоти в СТЕ на Швейцария, използвани от операторите на въздухоплавателни средства в ЕС за постигане на съответствие през 2023 г. се увеличи слабо до около 50 000 (в сравнение с 40 000 през 2022 г.) Още по-впечатляващо е, че броят на квотите за авиационни емисии по СТЕ на Швейцария, използвани от оператори на въздухоплавателни средства в СТЕ на ЕС за постигане на съответствие, се увеличи значително — от около 355 000 през 2022 г. до 560 000 през 2023 г. В относително изражение квоти, издадени в рамките на СТЕ на Швейцария, съставляват около 0,10 % от общото количество квоти, предадени в СТЕ на ЕС през 2023 г. В процентно изражение обаче делът е по-голям и възлиза на 21,64 % от всички квоти по СТЕ на Швейцария, разпределени безплатно и продадени на търг през въпросната година.

Инсталациите, обхванати от СТЕ на Швейцария, са използвали по-висок дял от обичайните квоти в СТЕ на ЕС за постигане на съответствие през 2023 г. (11,6 %), отколкото през 2022 г. (6,2 %). И през двете години инсталациите, обхванати от СТЕ на Швейцария, не са използвали квоти за авиационни емисии на СТЕ на ЕС за постигане на съответствие.

В таблица 11 е обобщено количеството на квотите (както обичайни, така и квоти за авиационни емисии), прехвърлени от името на участниците на пазара между СТЕ на ЕС и СТЕ на Швейцария от 2020 г. насам. Досега 2023 е годината с най-голям брой съвкупни прехвърляния. Текущите данни за минали периоди показват, че от СТЕ на ЕС към СТЕ

на Швейцария са прехвърлени 1 268 426 квоти. Следва обаче да се отбележи, че данните може да включват повторни прехвърляния на едни и същи квоти.

Таблица 6. Използвани единици за съответствие в рамките на Регистъра на ЕС през 2023 г. Данни, получени от Регистъра на ЕС на 1 октомври 2024 г.

Инсталации	**Безплатно разпределяне на квоти и продажба чрез търг**	**Проверени емисии**	**Предадени единици**	**Квоти за емисии по СТЕ на ЕС**		**Квоти за емисии по СТЕ на Швейцария**	
				Общи положения	*Въздухоплаване*	*Общи положения*	*Въздухоплаване*
	1 055 030 682	1 096 788 327	1 099 802 112	1 095 206 929	4 068 223	425 611	101 349
	% от общата стойност			99,58	0,37	0,04	0,01
Оператори на въздухоплавателни средства	**Безплатно разпределяне на квоти (включително СТЕ на Швейцария) и продажба чрез търг**	**Проверени емисии (включително СТЕ на Швейцария)**	**Предадени единици**	**Квоти за емисии по СТЕ на ЕС**		**Квоти за емисии по СТЕ на Швейцария**	
				Общи положения	*Въздухоплаване*	*Общи положения*	*Въздухоплаване*
	28 261 053	54 128 536	54 186 768	34 756 873	18 816 007	51 865	562 023
	% от общата стойност			64,14	34,72	0,10	1,04

Таблица 10. Използвани единици за съответствие в рамките на Швейцарския регистър през 2023 г. Операторите на въздухоплавателни средства се отнасят за тези, администрирани от Швейцария.

Инсталации	**Безплатно разпределяне на квоти и продажба чрез търг**	**Проверени емисии**	**Предадени единици**	**Квоти за емисии по СТЕ на ЕС**		**Квоти за емисии по СТЕ на Швейцария**	
				Общи положения	*Въздухоплаване*	*Общи положения*	*Въздухоплаване*
	4 177 117	3 912 485	3 904 451	452 906	0	3 419 042	32 503
	% от общата стойност			11,60	-	87,57	0,83
Оператори на въздухоплавателни средства	**Безплатно разпределяне на квоти (включително СТЕ на ЕС) и продажба чрез търг**	**Проверени емисии (включително СТЕ на ЕС)**	**Предадени единици**	**Квоти за емисии по СТЕ на ЕС**		**Квоти за емисии по СТЕ на Швейцария**	
				Общи положения	*Въздухоплаване*	*Общи положения*	*Въздухоплаване*
	1 095 995	1 632 015	1 630 901	118 408	714 629	17 747	780 117
	% от общата стойност			7,26	43,82	1,09	47,83

Таблица 11. Прехвърляния на квоти за емисии между СТЕ на ЕС и СТЕ на Швейцария (2020—2023 г.).

Година	2020 г.	2021 г.	2022 г.	2023 г.	Общо
Прехвърляне от СТЕ на ЕС към СТЕ на Швейцария	475 679	1 051 360	1 714 499	2 603 612	5 845 150
Прехвърляне от СТЕ на Швейцария към СТЕ на ЕС	0	1 523 770	1 215 662	1 837 292	4 576 724
Баланс	**1 268 426**				

14. Резюме

През 2023 г. в СТЕ на ЕС беше отбелязано историческо намаляване на емисиите от инсталации, диктувани от отрасъла на енергетиката, където производството на електроенергия от възобновяеми източници (главно вятърна и слънчева) се увеличи значително и тенденцията газът да замени въглищата при производството на електроенергия беше възобновена. С това развитие обхванатите от СТЕ емисии от инсталации вече са с около 47,6 % по-ниски от нивата от 2005 г. и се наблюдава добър напредък към постигането на целта за 2030 г. за намаляването им с 62 %.

Допълнителното намаляване на емисиите в СТЕ на ЕС през 2023 г. беше улеснено от

устойчив и стабилен сигнал, който се даде с цената на въглеродните емисии. Според оценката на ЕОЦКП пазарът на въглеродни емисии в ЕС е останал стабилен през 2023 г. и е продължил да функционира в съответствие с основните пазарни принципи. Освен това повечето от препоръките, издадени от ЕОЦКП през 2022 г. за повишаване на прозрачността на пазара на въглеродни емисии, вече се считат за изпълнени.

Промените в емисиите потвърждават ефективността и ефикасността на СТЕ на ЕС като един от

основните стимули на политиката за декарбонизацията на европейската икономика. Приходите от СТЕ на ЕС също продължават да бъдат важен източник на финансиране за тази трансформация, като през 2023 г. са събрани 43,6 милиарда евро, които са предоставени основно на националните бюджети, но също така на Фонда за иновации и Модернизационния фонд, както и на МВУ за плана REPowerEU. Общите приходи, получени чрез СТЕ на ЕС до момента, надхвърлят 200 милиарда евро.

Необходими са допълнителни усилия както за намаляване на емисиите, така и за трансформация на икономиката на ЕС в съответствие с целите, заложени в Европейския закон за климата и целите на Европейския зелен пакт. През 2023 г. СТЕ на ЕС беше

преразгледана в подкрепа на това усилие. Таванът на емисиите стана по-нисък, като същевременно обхватът на системата беше разширен, за да включва справедливия дял на ЕС от емисиите на CO_2 от морски транспорт. Системата беше укрепена и по отношение на въздухоплаването. Създадена беше нова система, СТЕ2, с която да се подпомогне намаляването на емисиите от отраслите на сградите, автомобилния транспорт и допълнителните отрасли. Преразглежданите разпоредби са в сила изцяло и Комисията и държавите членки продължават да работят по прилагането им.